

ВСТУП

У сучасних умовах геополітичної нестабільності та загрози різноманітних викликів питання забезпечення державної безпеки стають ключовими завданнями для країн світу. Україна, будучи в умовах постійного впливу зовнішніх факторів та провідною учасницею геополітичних подій, активно розвиває свої військово-правоохоронні структури, зокрема, Національну гвардію України (далі – НГУ), здійснення якою завдань, пов'язаних із забезпеченням державної безпеки, вимагає пошуку оптимальних стратегій та ефективних рішень.

Актуальність обраної теми визначається необхідністю адаптації та впровадження передового досвіду військових формувань інших країн, аналогічних до НГУ, у сфері забезпечення державної безпеки. Особливу актуальність надає той факт, що висвітлення практик та стратегій інших країн допоможе визначити оптимальні напрями розвитку та удосконалення НГУ. У контексті динамічно змінюваних загроз, таких як тероризм, кіберзагрози та гібридна війна, дослідження зарубіжного досвіду стане допоміжним механізмом для розробки стратегій та політик, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування та виконання завдань НГУ.

Метою даної магістерської роботи є системний аналіз досвіду діяльності військових формувань іноземних країн, аналогічних до НГУ, у виконанні завдань із забезпечення державної безпеки. Робота спрямована на вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду з метою впровадження його в діяльності НГУ із забезпечення державної безпеки.

Завданням дослідження є: аналіз зарубіжного досвіду, окреслення сучасного стану державної безпеки, співпраця з ЄС та НАТО, перспектива удосконалення НГУ.

Об'єктом дослідження є діяльність військових формувань іноземних країн, які мають схожі завдання та функції із Національною гвардією України у

виконанні завдань забезпечення державної безпеки. Об'єктом розгляду є система взаємодії, структури та стратегії цих військових формувань.

Предметом дослідження є конкретний досвід та практична діяльність військових формувань Франції, Іспанії та Італії, аналогічних до НГУ. Дослідження охоплює завдання, функції, стратегії взаємодії та інші аспекти діяльності цих структур у сфері забезпечення державної безпеки. Аналіз досвіду діяльності військових формувань іноземних країн, аналогічних до Національної Гвардії України при виконанні завдань забезпечення державної безпеки допоможе визначити перспективи застосування та адаптації іноземного досвіду для оптимізації роботи та підвищення ефективності Національної гвардії України в галузі забезпечення безпеки.

Методологічна база дослідження включає комплексний підхід, що охоплює різноманітні методи та підходи. Компаративний аналіз зосереджений на порівнянні структур, завдань та функцій військових формувань Франції, Іспанії та Італії з Національною гвардією України. Експертний аналіз передбачає залучення фахівців для отримання оцінок ефективності застосування зарубіжного досвіду в українському контексті.

Історичний підхід включає вивчення еволюційного шляху військових структур у вибраних країнах. Дескриптивний аналіз передбачає детальний опис діяльності військових формувань. Системний аналіз розглядає військові формування як складові системи національної безпеки. Статистичний аналіз використовує методи оцінювання ефективності та ідентифікації ключових показників. Документальний аналіз базується на вивченні офіційних документів та законодавства військових формувань країн-аналогів до Національної гвардії України. Ця комплексна методологічна база надає засади для детального вивчення та аналізу досвіду з метою його подальшого впровадження та удосконалення Національної гвардії України.

Наукова новизна одержаних результатів

В рамках магістерської роботи великий акцент робиться на науковій новизні, яка полягає в комплексному аналізі досвіду військових формувань інших країн, аналогічних до Національної Гвардії України, у виконанні завдань щодо забезпечення державної безпеки. Основними об'єктами дослідження стали Франція, Іспанія та Італія, що надало можливість детально проаналізувати різноманіття стратегій, методів та технологій, що використовуються військовими формуваннями схожого профілю.

Необхідно відзначити, що дослідження враховує конкретні особливості та завдання, які стоять перед НГУ, надаючи практичну значущість результатам роботи. Спрямованість наукового дослідження також виявляється в глибокому вивченні сучасного стану та проблем, які є нагальними для НГУ, що забезпечує актуальність та реалізованість отриманих результатів.

Робота вносить важливий внесок у визначення перспектив удосконалення підходів НГУ до забезпечення державної безпеки, розробляючи конкретні рекомендації на основі вивченого зарубіжного досвіду та аналізу внутрішніх проблем. Такий комплексний підхід сприяє не лише опису існуючих рішень, але й розробці новаторських підходів, які можуть значно підвищити ефективність та результативність діяльності НГУ у контексті забезпечення державної безпеки.

Теоретична основа даного дослідження базується на детальному вивченні конституційних та законодавчих актів країн, що є об'єктом аналізу. У контексті Франції, основою є Конституція, яка регламентує органи безпеки та військову діяльність. Щодо Іспанії, визначальною є система законів, спрямованих на національну безпеку, які регулюють функції та завдання військових структур. У Італії основою є Кодекс військової організації, який регулює організацію, функціонування та управління Збройними силами Італії, включаючи Сухопутні війська, Військово-морські сили, Повітряні сили та Карабінерів.

Визначає правовий статус військовослужбовців, порядок мобілізації, взаємодію з цивільними установами а також регулює військове правосуддя та дисципліну.

Паралельно із законодавчими джерелами, враховується різноманітна наукова література та аналітичні матеріали, що охоплюють аспекти організації та функціонування військових структур у різних країнах. Цей широкий підбір літературних ресурсів забезпечує більш глибоке розуміння теоретичних основ та правового контексту, які визначають діяльність військових формувань.

Ця наукова робота ґрунтується на ряді ключових нормативних актів та стандартів, які визначають методологічні та дослідницькі основи проведення дослідження в галузі військових формувань та забезпечення державної безпеки. Серед нормативних документів, що становлять основу цієї роботи, варто виокремити вивчення вітчизняного законодавства, що регулює статус та функції Національної гвардії України, зокрема, аналіз Закону «Про Національну гвардію України», який надає правовий контекст дослідження.

У визначенні методології дослідження враховуються міжнародні стандарти та конвенції, зокрема ті, що стосуються оборони, безпеки та військової кооперації, визначають норми та принципи діяльності сучасних військових структур.

Робота враховує державні стратегічні документи та міжнародних партнерів, які визначають стратегічні цілі в сфері національної безпеки та оборони.

Дослідження також опирається на академічні стандарти та методичні рекомендації в галузі вивчення військових наук та державної безпеки.

Протиріччя

На сьогоднішній день Національна гвардія України впровадила в свою діяльність окремі елементи досвіду країн НАТО, зокрема Франції, Іспанії та Італії. Серед досягнень можна виділити адаптацію стандартів миротворчих навчань, впровадження систем інформаційної безпеки для протидії гібридним загрозам, а також використання підходів у боротьбі з корупцією, запозичених із досвіду Іспанії. Проте існує ряд проблем, які потребують вирішення для вдосконалення. Зокрема, необхідно доопрацювати правову базу для боротьби зі

шпигунством, розвинути співпрацю між розвідувальними службами та правоохоронними органами, модернізувати технологічну базу, впровадивши сучасні системи шифрування та аналізу даних. Також слід створити незалежні антикорупційні органи, розширити програми захисту державної таємниці та активізувати міжнародну співпрацю через спільні операції, обмін інформацією та участь у міжнародних ініціативах. Усі ці кроки сприятимуть підвищенню ефективності діяльності НГУ та приведуть її до рівня стандартів країн НАТО.

Апробація результатів роботи.

Тези доповіді:

1. Полтавець Юрій. Досвід діяльності військових формувань іноземних країн, аналогічних до національної гвардії України при виконанні завдань з забезпечення державної безпеки // Актуальні проблеми теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 27 жовтня 2023 р.). Київ: Київський інститут Національної гвардії України, 2023. 391 с.

2. Полтавець Юрій. Досвід діяльності військових формувань Франції в галузі забезпечення державної безпеки // Сучасні наукові тенденції в роботах молодих вчених : матеріали II Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 27 квітня 2024 р.). Київ : Київський інститут Національної гвардії України, 2024. 210 с.

РОЗДІЛ 1. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ, АНАЛОГІЧНИХ ДО НГУ, ПРИ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НГУ

1.1 Аналіз досвіду Франції в галузі забезпечення державної безпеки

Історія формування та розвитку військових структур у Франції налічує сотні років та є багатшаровою та складною. Франція, як країна з багатою військовою традицією, пережила численні етапи розвитку своїх військових сил, які часто відображали політичні, соціальні та економічні зміни у країні. Історичний процес формування та розвитку військових структур у Франції є важливим аспектом розуміння її військової сили та геополітичної ролі на протязі вікових періодів. Зародження військових формувань у Франції можна прослідкувати вже з античних часів, коли Римська імперія володіла великим військовим потенціалом та значною частиною території сучасної Франції. Після розпаду Римської імперії на території Галлії, що займала більшу частину сучасної Франції, виникли різні військові угруповання, які боролися за владу та вплив [20].

Протягом середньовіччя, Франція використовувала феодальну систему для формування своїх військ, залучаючи лицарів та феодалів до служби у військах королівства [18]. У середньовіччі, з появою феодальної системи, військові сили Франції формувалися переважно на основі феодальних відносин. Лицарство стало важливим аспектом військової сили, і велика кількість лицарів служила своїм господарям в обмін на земельні наділи та захист. У такий спосіб формувалися різноманітні військові підрозділи, які виконували завдання оборони та розширення влади своїх феодалів.

З виникненням абсолютизму та зростанням централізованої влади військова система Франції пройшла значні зміни. На початку епохи абсолютизму, французькі королі почали розвивати централізовану армію, що стала важливим

інструментом внутрішньої та зовнішньої політики країни. Під керівництвом Людовика XIV Франція володіла однією з найсильніших армій у Європі, що дозволило їй здійснювати розгромні війни та розширювати свої території.

У XIX столітті, під впливом Наполеона Бонапарта, французька армія стала символом сили та могутності, що змогла завоювати значну частину Європи. Наполеонівські війни принесли значні перемоги, але й поразки, які призвели до падіння Імперії та відновлення монархії [22]. Після Французької революції та Наполеонівських війн, військові структури Франції відновилися та реформувалися. Наполеон Бонапарт успішно модернізував французьку армію, що дозволило їй стати однією з найсильніших у світі.

Протягом XIX і XX століть, французькі військові структури пройшли чергові зміни, відображаючи політичні та технологічні тенденції того часу.

У XX столітті, Франція стала активним учасником обох світових війн, що залишили значний відбиток на її військовому досвіді та культурі. Після Другої світової війни, Франція взяла активну участь у створенні Європейського Союзу та НАТО, спрямовуючи свої зусилля на забезпечення миру та стабільності у регіоні.

У середньовіччі роль правоохоронних органів була вельми важливою. Феодальні суди, що діяли на теренах Франції, відігравали ключову роль у забезпеченні порядку та справедливості. Лорди та їхні васали володіли значною владою у своїх володіннях і мали великий вплив на судові рішення. Вони були відповідальні за розв'язання конфліктів, виносили вирoki та забезпечували дотримання законів та правил.

У античному періоді владні органи міст та місцеві магістрати відігравали активну роль у забезпеченні правосуддя. Вони були відповідальні за вирішення цивільних і кримінальних справ, встановлювали вину та покарання для порушників закону. Римські закони також мали значний вплив на систему правосуддя, забезпечуючи захист прав і свобод громадян та регулюючи взаємини між людьми та владою.

Ці органи та системи правосуддя відігравали важливу роль у збереженні стабільності та правопорядку в різні історичні періоди Франції. Вони створювали основу для розвитку правової системи країни та визначали стандарти справедливості та законності, які продовжують існувати й до сьогодні.

Сьогодні французькі військові структури є сучасними та професійними силами, що виконують завдання забезпечення національної безпеки та участь у міжнародних миротворчих місіях. Їхній досвід та здатність адаптуватися до змінних умов робить їх важливим елементом військової стратегії та безпеки в Європі та світі.

Організація та структура французьких військових формувань відображає багатовіковий досвід та сучасні вимоги до оборонної системи країни. У Франції існує комплексна система військових сил, що включає армію, повітряні та морські сили. Кожен з цих компонентів має свою власну структуру та завдання, але вони також взаємодіють у рамках загальної військової доктрини та стратегії.

Французька армія складається з різних видів військ, включаючи піхоту, танкові війська, артилерію, інженерні війська та інші. Вона організована на рівні дивізій, бригад та батальйонів, кожен з яких має свої функції та завдання в рамках загальних стратегічних цілей оборони країни. Крім того, в армії існують спеціальні підрозділи, такі як спецназ, розвідувальні групи та інші, призначені для виконання складних та секретних операцій [19].

Повітряні сили Франції включають в себе різноманітні види літаків, вертольотів та інших літальних апаратів. Вони організовані у військові групи та ескадрильї, які забезпечують повітряну підтримку для армії, здійснюють розвідку та забезпечують безпеку повітряного простору країни.

Морські сили Франції складаються з різноманітних військових кораблів, включаючи фрегати, підводні човни, десантні судна та інші. Вони призначені для захисту морських територій Франції, забезпечення безпеки морських маршрутів та участі в міжнародних операціях з підтримки миру.

Усі ці військові формування мають велику кількість підрозділів та підпорядкованих одиниць, які виконують різноманітні завдання в рамках загальної системи оборони Франції. Вони постійно підтримуються у готовності до дії та тренуються для виконання своїх обов'язків у різних ситуаціях, включаючи військові конфлікти та гуманітарні кризи [20].

Функції та завдання французьких військових формувань у забезпеченні державної безпеки належать до найважливіших аспектів оборонної стратегії країни. Оскільки Франція займає важливе геополітичне положення в Європі та відіграє значну роль на світовій арені, військові сили мають широкий спектр завдань та функцій, що забезпечують безпеку країни та її громадян.

Перш за все, французькі військові формування забезпечують оборону території країни від зовнішніх загроз. Це включає в себе захист кордонів, повітряного простору та морських територій Франції від можливих нападів або агресії з боку інших країн чи терористичних організацій. Французькі військові сили беруть участь у міжнародних миротворчих місіях та операціях з підтримки миру, спрямованих на стабілізацію конфліктних регіонів та забезпечення гуманітарної допомоги постраждалим населенням.

Крім того, військові формування забезпечують безпеку та захист французьких громадян у випадку надзвичайних ситуацій, таких як природні катастрофи, терористичні акти або інші небезпечні події. Вони мають готовність до швидкого реагування на будь-які загрози та негайного втручання для забезпечення безпеки населення [19].

Військові сили Франції також виконують розвідувальні функції, збираючи інформацію про можливі загрози та ризики для національної безпеки. Їхні розвідувальні дії допомагають у виявленні потенційних загроз та вчасному прийнятті заходів для їх запобігання.

Загалом, французькі військові формування відіграють ключову роль у забезпеченні державної безпеки Франції як в межах країни, так і на міжнародній

арені. Вони постійно готові до виконання різноманітних завдань та функцій для забезпечення безпеки та стабільності у країні та у світі.

Французькі військові формування відомі своєю відмінною підготовкою та високим рівнем професіоналізму свого персоналу. Ретельний відбір кандидатів у військову службу та систематична підготовка забезпечують, що кожен військовослужбовець здатний ефективно виконувати свої обов'язки в будь-яких умовах [22].

Військові формування Франції також активно застосовують сучасні технології та інноваційні підходи у своїй діяльності. Використання високоточної зброї, безпілотних літальних апаратів та інших передових технологій дозволяє значно підвищити ефективність операцій та зменшити ризики для військовослужбовців.

Крім військових аспектів, важливо зазначити, що французькі військові формування також займаються різними аспектами національної безпеки, включаючи кібербезпеку, боротьбу з тероризмом та змінами клімату. Вони активно співпрацюють з цивільними установами та міжнародними партнерами для координації зусиль у цих напрямках.

У цілому, французькі військові формування не лише забезпечують безпеку країни на території Франції та за її межами, але й активно сприяють збереженню міжнародного миру та стабільності. Їхні досягнення у сфері державної безпеки свідчать про високий рівень професіоналізму та здатність адаптуватися до сучасних викликів і загроз [21].

Підсумовуючи аналіз досвіду Франції у сфері забезпечення державної безпеки, можна виділити кілька ключових висновків.

В першу чергу, Франція володіє значним досвідом у боротьбі з різноманітними загрозами безпеці, починаючи від тероризму та кіберзлочинності і закінчуючи охороною громадського порядку та захистом кордонів.

По-друге, французька стратегія забезпечення безпеки ґрунтується на комплексному підході, що включає правові, технічні, розвідувальні та військові заходи. Цей інтегрований підхід дозволяє країні ефективно протистояти як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам.

У третю чергу, Франція активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями у сфері безпеки, обмінюючи досвідом, інформацією та координуючи спільні дії для боротьби з глобальними загрозами.

В загальному, аналіз досвіду Франції в галузі забезпечення державної безпеки підкреслює необхідність впровадження комплексного підходу, активної співпраці та постійного оновлення стратегій для ефективного протидії загрозам, які постійно змінюються.

Важливо також врахувати вплив римських законів на формування правової системи та захист прав і свобод громадян. Принципи справедливості і законності, закладені в римському праві, можуть служити основою для розробки законів та нормативних актів у сучасному законодавстві.

В цілому, аналіз історичного досвіду Франції в галузі забезпечення правопорядку і справедливості може допомогти у покращенні вітчизняного законодавства, підвищенні його ефективності та відповідності сучасним потребам суспільства.

1.2 Організація військових формувань під час виконання завдань із забезпечення національної безпеки Іспанії

Організація військових формувань в Іспанії до XVI століття відображала складну динаміку тогочасного періоду історії країни. У середньовіччі, іспанські війська переважно склалися з феодалних частин, які були наймані або привласнені великими власниками землі. Ці частини часто служили захистом своїх власних територій та інтересів, а також взяли участь у війнах проти мусульманських сил у період Реконкісти.

З початком об'єднання католицьких королів Фердинанда II Арагонського і Ізабелли I Кастильської структура військових формувань Іспанії почала змінюватися. Були створені постійні військові формування, такі як "Терсіо", які були основою для розвитку подальших військових сил країни. У цей період важливу роль у військовій сфері відігравала кавалерія, особливо за часів воєн із мусульманськими державами на Південному заході.

Протягом XVI століття військові формування Іспанії стали значною силою в Європі. Велика роль у цьому відігравали армії імперії, яка відігравала ключову роль у війнах за панування у Європі, а також у колонізації і адмініструванні її колоній.

Організація цих військових формувань відображала потреби країни у забезпеченні безпеки, як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях. Вони відображали складну політичну та соціальну ситуацію країни та допомагали забезпечувати стабільність і захищати інтереси Іспанії в різних частинах світу.

Габсбурзька Іспанія — це термін у сучасній історіографії, що охоплює період XVI і XVII століть (1516–1700), коли влада в країні переходила від королів з дому Габсбургів. Цей період характеризувався зростанням впливу та влади Іспанської імперії під керівництвом монархів, зокрема Карла I і Філіпа II. Під їхнім керівництвом імперія контролювала обширні території на п'яти континентах, включаючи Америку, Ост-Індію, частину Європи (Низькі країни, Бельгію, Люксембург, Італію, Францію, Німеччину), а також інші області, включаючи португальські колонії та малий африканський анклав.

Цей період історії Іспанії також відомий як "епоха експансії". З підтримкою Габсбургів Іспанія стала однією з найвпливовіших політичних і військових держав у Європі та світі протягом більшої частини XVI і XVII століть. Цей період був також відомий як іспанський Золотий вік мистецтва та літератури, за часів якого народилися видатні письменники, художники та інтелектуали, включаючи Терезу Авільську, Педро Кальдерона де ла Барку, Мігеля де Сервантеса, Дієго

Веласкеса, Ель Греко, Франсіско де Кеведо, Франсіско Суарес і Франсіско де Віторія.

Після смерті останнього Габсбургського короля Іспанії Карла II в 1700 році війна за іспанську спадщину призвела до влади на престолі Філіпа V з дому Бурбонів і започаткувала новий етап у формуванні централізованої держави [35].

Іспанія відіграла вирішальну роль у формуванні військових сил у Європі протягом XVI століття. Її позиція як домінуючої військової сили була підкріплена не лише численністю військ, але й широким розгалуженням географічного впливу. Іспанські війська були єдиними реальними регулярними військами на захід від Османської імперії, що надавало Іспанії стратегічну перевагу в управлінні ситуацією в Європі. Постійна участь в конфліктах дозволила їй побудувати добре структуровані та дисципліновані військові сили, які здатні були ефективно діяти в різних умовах [9].

Основні завдання та обов'язки військових формувань Іспанії включали оборону та захист її територій, а також активну участь у міжнародних конфліктах, зокрема в Італії, Ірландії та Франції. Іспанія активно використовувала свої військові сили для забезпечення своїх політичних та територіальних інтересів на міжнародній арені [17].

Організація та структура військових сил Іспанії під час виконання завдань забезпечення національної безпеки були вкрай важливими для успішної реалізації цих завдань. Військові формування мали свої характеристики та специфіку, але разом вони склали сильну та добре організовану армію, яка забезпечувала Іспанії успіх у багатьох воєнних конфліктах того часу. Структура військових формувань полягала у поділі на «*Colunelas*» (колони), які керувались «*Coronels*» (полковниками). Ці колони, розташовані у відповідних «бандерах», склалися переважно з пікінерів та аркебузирів, а також включали алебардників та мечників з щитами. Ця структура дозволяла ефективно маневрувати великими масивами військ та координувати їх дії в бойових умовах [9].

Такі особливості організації та структури військових формувань Іспанії відображали її потужність та ефективність у веденні бойових дій та забезпеченні національної безпеки. Використання різноманітності військових спеціалістів та зброї дозволяло Іспанії зберігати свої позиції як однієї з найсильніших військових держав того часу [17].

Створення «Старої гвардії Кастилії» у 1493 році відіграло ключову роль у підвищенні бойової готовності та ефективності військ Іспанії. Ця гвардія, складена з 2000 солдат, розподілених у 25 ротах, стала невід'ємною частиною військових сил країни [9].

Крім регулярних військових формувань, на службі королівської армії Іспанії служили «копії» військових орденів, гранди, дворяни, прелати та заможні жителі різних областей країни. Вони утримували власні кінноти, забезпечуючи додаткову підтримку та резерви для військових операцій. Проте, багато з цих військових формувань були менш досвідченими та слабо озброєними, що створювало труднощі у забезпеченні їхньої бойової ефективності [17].

Між різноманітними формуваннями і різними періодами часу існувала значна варіація в озброєнні, підготовці та структурі іспанських військових сил. Однак ця різноманітність також свідчить про важливість та гнучкість іспанської армії у забезпеченні національної безпеки та веденні війни у різних умовах та обставинах. Вогнепальна кавалерія стала важливим елементом іспанських військ на початку XVI століття, допомагаючи розвивати нові стратегії та тактики бою, які враховували потужний вогневий потенціал цієї одиниці.

Співпраця і взаємодія військових формувань з іншими структурами у сфері безпеки в Іспанії відіграла ключову роль у забезпеченні національної безпеки та захисту інтересів країни. Військові формування співпрацювали з різними відомствами та органами влади для забезпечення ефективності та координації дій у сфері безпеки.

Важливою складовою була співпраця з поліцією та правоохоронними органами. Військові підрозділи надавали підтримку у забезпеченні громадського

порядку під час масових заходів, таких як демонстрації або спеціальні операції проти злочинності. Військові формування взаємодіяли з органами цивільного управління та місцевими владами для надання допомоги під час природних катастроф, таких як повені, землетруси або лісові пожежі. Вони надавали технічну та людську підтримку для ліквідації наслідків катастроф та рятувальних операцій. Військові формування співпрацювали з міжнародними партнерами та організаціями в рамках міжнародної безпекової співпраці. Вони брали участь у спільних військових навчаннях та операціях з іншими країнами для зміцнення безпеки та стабільності на міжнародному рівні [9].

У цілому, співпраця військових формувань з іншими структурами у сфері безпеки в Іспанії була важливим елементом системи національної безпеки, яка дозволяла країні ефективно реагувати на різноманітні загрози та виклики [13].

У контексті організації військових формувань для забезпечення національної безпеки Іспанії можна відзначити значний розвиток та еволюцію військової структури протягом історії країни. Протягом великого періоду часу Іспанія випробувала різноманітні організаційні форми військових сил, починаючи від феодалських дружин і місцевих міліцій до створення регулярних армій під керівництвом централізованих владних структур.

На перших етапах свого існування роль у забезпеченні безпеки в Іспанії виконували феодалські дружини та місцеві міліційні угруповання. Проте з часом із зміцненням королівської влади військові сили ставали все більш централізованими. Завдяки реформам та модернізації, Іспанія у XVI-XVII століттях сформувала одну з найпотужніших армій у Європі, яка відіграла важливу роль у міжнародних конфліктах та колоніальних завоюваннях.

Протягом подальшої історії Іспанії організація військових формувань зазнавала коливань, пов'язаних з політичними, соціальними та економічними змінами у країні. Наприкінці XVIII століття та протягом XIX століття Іспанія відчула вплив реформ та революційних подій, які суттєво вплинули на організаційну структуру військових сил.

У сучасний період Іспанія продовжує здійснювати організацію своїх військових формувань з метою забезпечення національної безпеки. Зокрема, країна активно бере участь у міжнародних військових операціях та місіях, співпрацює з іншими країнами у рамках оборонно-політичних альянсів, таких як НАТО та Європейська оборонна агенція. Організація військових сил Іспанії відповідає сучасним вимогам та стандартам, забезпечуючи високий рівень готовності та ефективності у виконанні завдань з національної безпеки.

На підставі історичного досвіду та вивчення сучасних потреб і викликів, Іспанія постійно адаптує свою військову організацію, вдосконалює військову доктрину та розвиває спеціальні підрозділи для боротьби з сучасними загрозами, такими як тероризм, кібератаки та гібридна війна. Розвиток військових формувань є невід'ємною частиною стратегії національної безпеки Іспанії, спрямованою на забезпечення стабільності, захисту суверенітету та безпеки громадян.

1.3 Військові формування Італії в сфері забезпечення державної безпеки

Рання римська армія (до 500 року до нашої ери) віддзеркалювала вплив грецької цивілізації та була організована як громадянське ополчення. Вона була невеликою за розміром. Тактично рання римська армія була обмежена і в основному використовувалася для оборони.

До III століття до нашої ери Рим змінив свою тактику та структуру військових формувань. Вони відмовилися від грецького стилю гоплітів на користь більш гнучкої системи, що базувалася на маніпулах (менші групи військовиків, які могли маневрувати більш незалежно на полі бою). Легіонери переважно походили з сільської місцевості та зазвичай були фермерами-громадянами, які виступали в ролі вільних чоловіків, приймали участь у кампаніях і забезпечували власне спорядження. Реорганізація армії у III столітті до нашої ери створила остаточну військову структуру пізньої імперії. Варто

зазначити, що окрім римських військ, використовувалися полки федератів, які стали постійними підрозділами римської армії. Імперія також використовувала варварські групи для боротьби разом з легіонами як союзників без інтеграції в польові армії [25]. Імператор став законним командиром кожного легіону, але командування здійснювалося через легатів, яких він призначав з числа сенаторської еліти. Губернатори провінцій виконували функції цивільного управління, а військова влада була делегована генералам, які були призначені імператором [23]. На пізніших етапах імперського періоду, модель керівництва Августа залишилася, але губернатори провінцій були позбавлені військової влади, а командування арміями було покладено на генералів, призначених імператором. Ці зміни відображали зростання важливості практичного досвіду військового керівництва перед соціальним статусом. Проте зменшення ресурсів, політичний хаос і громадянська війна стали причиною послаблення захисту Західної Римської імперії, що зробило її вразливою перед нападами варварських народів та спричинило її кінцевий розпад.

Римський флот був слабо розвиненим і складався з невеликої кількості кораблів, які в основному використовувалися для боротьби з піратством та забезпечення морської безпеки. Під час перших війн Риму з Карфагеном (Пунічні війни), Рим змушений був створити великі флоти, в основному завдяки підтримці та фінансуванню союзників [30].

В історії італійських воєн з 1300 по 1500 роки найманці грали ключову роль, визначаючи тактику і стратегію війни. Італійські держави регулярно наймали найманців, які складали значну частину їхніх військ [23]. П'ятнадцяте століття було періодом формування більш стабільних армій, але все ще з великою кількістю найманих солдатів. Залежність від найманців зробила Італію вразливою перед атаками зовнішніх сил, таких як Франція та Іспанія. Вторгнення французького короля Карла VIII у 1494 році стало сигнальною подією, що підкреслила слабкість італійських військових інституцій та загалом силу національної держави порівняно з містами-державами [27].

Італійський досвід у використанні новітніх технологій та підходів у забезпеченні безпеки цікавий та значимий. Італійці відомі своїм інноваційним підходом до використання технологій у різних сферах, зокрема в сфері безпеки. Вони активно використовують передові розробки в області штучного інтелекту, відеоспостереження, біометрики та інших сучасних засобів для запобігання злочинності та забезпечення громадської безпеки.

Роль і завдання військових формувань у системі забезпечення національної безпеки Італії надзвичайно важливі та ретельно визначені. Військові відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки країни як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях [23].

По-перше, вони забезпечують оборону країни від зовнішніх загроз. Це включає в себе захист території Італії від можливих ворожих нападів, а також участь у міжнародних місіях з миротворчою та гуманітарною метою.

По-друге, військові формування беруть на себе функцію підтримання внутрішньої стабільності та громадського порядку у разі виникнення надзвичайних ситуацій або загроз безпеці в межах країни. Вони можуть бути задіяні для ліквідації терористичних загроз, допомоги при природних катастрофах чи захисту громадського порядку.

Крім того, військові здійснюють інтенсивну розвідку та контррозвідку, щоб запобігти потенційним загрозам національній безпеці. Вони також забезпечують функцію кіберзахисту, захищаючи критичну інформацію та інфраструктуру країни від кібератак [29].

Військові формування Італії активно співпрацюють з іншими країнами та міжнародними організаціями в рамках колективної безпеки та оборони. Вони беруть участь у спільних навчаннях, військових операціях та обміні досвідом для зміцнення безпекових стандартів як у Європі, так і в світі.

Узагальнюючи, військові формування Італії виконують різноманітні завдання з метою забезпечення національної безпеки, забезпечуючи оборону від

зовнішніх загроз, підтримуючи громадський порядок та співпрацюючи з іншими країнами для зміцнення міжнародної безпеки.

У Італії розвиваються технології відеоспостереження, які дозволяють виявляти та реагувати на потенційні загрози в реальному часі. Використання систем штучного інтелекту допомагає автоматизувати аналіз великих обсягів відеоданих для швидкого виявлення небезпечних ситуацій та вчасної реакції на них [30].

Також Італія активно застосовує біометричні технології для підвищення безпеки. Біометричні системи розпізнавання облич, відбитків пальців та інших біометричних параметрів дозволяють точно ідентифікувати осіб, що перебувають у системі, та контролювати їх доступ до об'єктів або територій.

Крім того, в Італії розвиваються системи "розумних" міст, які об'єднують різноманітні технології для покращення безпеки громадського простору. Це включає в себе використання датчиків для моніторингу руху людей та автотранспорту, системи публічного сповіщення про надзвичайні ситуації та інші інноваційні рішення.

Узагальнюючи, італійський досвід у використанні новітніх технологій та підходів у забезпеченні безпеки свідчить про успішне поєднання інновацій та практичних застосувань для забезпечення безпеки громадян та підвищення ефективності заходів протидії злочинності [26].

1.4 Аналіз досвіду держав-членів НАТО в організації та забезпеченні державної безпеки

У 1949 році, коли створювалося НАТО, світ стояв на межі перетворення холодної війни на реальний військовий конфлікт, а загроза війни була найактуальнішою. У цих умовах принцип колективної оборони став одним з ключових елементів стійкості Альянсу, спрямованим на здатність утримувати неочікувані військові удари.

Стаття 3 Північноатлантичного договору закріпила принцип колективної оборони, визначаючи, що країни-члени мають забезпечувати свою індивідуальну та колективну здатність протистояти збройному нападу. Це означало, що країни повинні постійно та ефективно підвищувати власні оборонні можливості та надавати взаємну допомогу одна одній.

Стаття 5 доповнює і конкретизує норми статті 3, визнаючи, що будь-який збройний напад на одну чи кілька країн-членів НАТО розглядається як напад на весь Альянс. Це підтверджує принцип взаємного захисту і демонструє рішучість Альянсу діяти єдиною фронтальною силою у випадку воєнної агресії проти будь-якого з його членів[34].

Основна мета цих статей полягала у забезпеченні єдності та солідарності між країнами-членами НАТО у відповідь на будь-які загрози безпеці. Принцип колективної оборони став фундаментом альянсової безпеки, забезпечуючи спільну реакцію на ворожі атаки та гарантуючи безпеку всього Альянсу.

У сучасних умовах забезпечення стійкості НАТО стає все більш актуальним і вимагає нових підходів, враховуючи зміни в геополітичній та безпековій ситуації. Нові виклики, такі як анексія Криму Росією та події на сході України, примусили Альянс переглянути свої підходи до забезпечення стійкості своїх країн-учасниць.

У вересні 2014 року на Уельському саміті Північноатлантична рада прийняла рішення про затвердження "Плану дій НАТО щодо забезпечення готовності". Цей план став відповіддю на зміни у глобальному безпековому середовищі та включав у себе ряд заходів щодо підвищення готовності Альянсу до можливих загроз [34].

Одним із ключових напрямів діяльності НАТО, що розглядається як додатковий до колективної оборони, кризового менеджменту та співробітництва у сфері безпеки, є забезпечення стійкості. Це означає вжиття заходів для збереження стабільності та впевненості країн-членів НАТО у відповідь на потенційні загрози та виклики.

Активізація дій НАТО у напрямі забезпечення стійкості свідчить про необхідність адаптації Альянсу до нових реалій у світовій політиці та змін у стратегічній ситуації. Це свідчить про готовність НАТО до відповіді на сучасні виклики та збереження своєї ефективності як головного гаранта міжнародної безпеки.

Запропонований документ складається з двох основних розділів: "Заходи щодо забезпечення гарантій" і "Заходи з адаптації". Ці розділи передбачають негайне посилення військової присутності та активності з метою забезпечення безпеки і стримування на східному фланзі НАТО, а також здійснення змін у довгостроковій перспективі для створення можливостей більш оперативного реагування на надзвичайні ситуації, де б вони не виникали. Основні напрямки запропонованих заходів включають:

1. **Посилення оборонних спроможностей:** це охоплює збільшення кількості військової техніки та особового складу військових підрозділів усіх компонентів - наземних, повітряних та морських.
2. **Підвищення мобільності та оперативності:** заходи спрямовані на забезпечення швидкого реагування на загрози та надзвичайні ситуації.
3. **Удосконалення управління військами:** це включає створення відповідних командних (штабних) структур, поліпшення співпраці та координації між структурами НАТО та національними збройними силами.
4. **Збільшення кількості навчань та тренувань:** спрямовані на відпрацювання заходів антикризового управління та колективної оборони.
5. **Посилення захисту об'єктів національної інфраструктури:** ці заходи спрямовані на забезпечення безпеки об'єктів важливої національної інфраструктури.
6. **Посилення спроможностей із здобування розвідувальної інформації:** для забезпечення оперативного реагування на загрози та події.

Стратегія реагування на прояви гібридної війни, яка була прийнята міністрами закордонних справ країн НАТО у грудні 2015 року, відображає

важливість підготовки до реагування на загрози будь-якого походження в умовах змін у безпеці. Зосереджуючись на гібридних загрозах, НАТО створює нові стратегії та механізми для забезпечення національної стійкості [34].

1. **Удосконалення обміну розвідувальними даними і механізмів раннього попередження:** це сприяє прогнозуванню та фіксуванню гібридної воєнної діяльності, особливо з боку Російської Федерації.

2. **Використання широкого спектру засобів протидії гібридним загрозам:** це включає як традиційні, так і нетрадиційні засоби, відкриті та приховані військові дії, а також заходи цивільного характеру.

3. **Розроблення набору показників раннього попередження:** це допомагає у протистоянні різним сценаріям кризових ситуацій та визначенні відповідних заходів реагування.

4. **Можливість активації статті 5 Вашингтонського договору:** це дає можливість Північноатлантичній раді НАТО приймати рішення про колективну оборону у випадку гібридної війни.

5. **Співпраця та координація з партнерами та міжнародними організаціями:** це забезпечує ефективне реагування на гібридні загрози шляхом спільних зусиль та обміну інформацією.

Готовність цивільного сектора відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості та колективної оборони Альянсу. Сучасна інфраструктура, яка включає транспортні мережі, порти, аеропорти та електромережі, стала важливим елементом забезпечення збройних сил та їх логістичної підтримки. Раніше ці інфраструктурні об'єкти переважно належали державі, і їх контроль було легко передати під управління НАТО у випадку кризи чи війни. Однак сьогодні близько 90 % цих об'єктів належать приватним компаніям [33].

На східному фланзі НАТО приватний сектор забезпечує 75 % підтримки збройних сил шляхом укладання контрактів. Це означає, що ефективність та готовність збройних сил значною мірою залежать від функціонування приватних компаній, які забезпечують необхідне обладнання, транспорт та інші послуги.

Така залежність вимагає від НАТО активної співпраці з приватним сектором та розробки стратегій для забезпечення стійкості в умовах загроз та криз. Крім того, необхідно забезпечити відповідну регулятивну та нормативну базу для співпраці між державними та приватними суб'єктами, щоб забезпечити ефективність та координацію у вирішенні поточних та потенційних загроз.

Національна гвардія США є ключовим складовим резервом збройних сил країни і виконує важливі функції як на рівні штатів, так і на федеральному рівні. Згідно зі Зводом законів США, всі військовослужбовці Національної гвардії також входять до складу міліції Сполучених Штатів, що підкреслює їхню важливу роль у забезпеченні національної безпеки та порядку [33].

Національна гвардія США складається з 54 окремих формувань, які формуються з військовослужбовців або військових частин Національної гвардії кожного штату, території, а також округу Колумбія та територіальних володінь США, таких як Гуам, Віргінські острови і Пуерто-Ріко.

Особливістю Національної гвардії є те, що вона перебуває у подвійному підпорядкуванні: державному та федеральному. Це означає, що її частини можуть бути призвані до служби на рівні штату для забезпечення внутрішнього порядку та захисту в разі природних катастроф, масових заворушень або інших подій, що вимагають негайного реагування. У той же час, у разі федеральної мобілізації частини НГУ можуть бути призвані до служби на рівні всієї країни для виконання завдань національної оборони або за участі у зовнішніх операціях. Така система підпорядкування дозволяє Національній гвардії ефективно виконувати свої функції як на рівні штату, так і на федеральному рівні, забезпечуючи безпеку та захист інтересів країни в різних ситуаціях [33].

Національна гвардія США, як об'єднаний підрозділ Міністерства оборони, є важливим елементом національної безпеки країни та виконує важливі завдання як на рівні штатів, так і на федеральному рівні.

Більшість рядових сухопутних військ та військово-повітряних сил Національної гвардії США мають офіційну роботу на повний робочий день і

працюють на цивільних посадах. Службу в НГУ вони проходять на умовах сумісництва. Це означає, що вони здійснюють військову службу під час свого вільного часу або за відпустками від основної роботи.

У складі сухопутних військ та військово-повітряних сил НГУ є військовослужбовці, які проходять службу за сумісництвом, а також кадрові офіцери НГУ та резерву, які перебувають на дійсній службі. Також у складі їхніх підрозділів входить технічний персонал резерву відповідних військових галузей.

НГУ дія складається з резервних компонентів сухопутних військ та військово-повітряних сил кожного штату, округу Колумбія та інших територій, підконтрольних США. Її частини можуть бути мобілізовані президентом США для надання допомоги збройним силам країни. Крім того, у багатьох випадках частини НГУ штатів отримують фінансове забезпечення та проходять підготовку за рахунок бюджетних асигнувань федерального бюджету.

Важливо зазначити, що кожен штат має підрозділи сухопутних військ та військово-повітряних сил НГУ, які виконують різноманітні завдання в інтересах штату та федерального уряду. Губернатор штату виступає головнокомандувачем військами штату [33].

Національна гвардія США має особливості організації служби, які дозволяють її членам виконувати військові обов'язки, не втрачаючи зв'язку з цивільним життям.

Більшість гвардійців працюють на цивільних посадах і мають звичайне цивільне життя, включаючи проживання вдома. Однак вони зобов'язані проходити регулярну військову підготовку. Раз на місяць у вихідні наприкінці тижня вони проходять стройову підготовку, а щорічно відвідують двотижневий курс бойової підготовки.

Губернатор штату не потребує заздалегідь повідомляти президента США про проведення навчань НГУ, що дозволяє швидко активізувати гвардію в умовах надзвичайних ситуацій, таких як стихійні лиха чи громадянські заворушення.

Законодавство штату надає губернаторам право активувати НГУ для реагування на надзвичайні ситуації в межах країни. З іншого боку, федеральний уряд може призивати військовослужбовців Національної гвардії для виконання завдань за межами країни, якщо така потреба виникає.

Проходження військової служби в НГУ може бути добровільним або здійснюватися за наказом у випадках, коли це необхідно для захисту національних інтересів. Така організація служби дозволяє гвардійцям зберігати стабільність у своєму цивільному житті, а одночасно виконувати військові обов'язки у разі потреби [33].

Частини Національної гвардії можуть бути мобілізовані для різних цілей, включаючи забезпечення допомоги регулярним збройним силам у випадку війни або надзвичайного стану, а також для надання допомоги в разі оголошення надзвичайного стану губернатором штату або території. Це відбувається на основі рішень Конгресу США, президента або міністра оборони.

Національна гвардія має облікову штаб-квартиру в окрузі Арлінгтон, штат Вірджинія, яка була створена Міністерством оборони для вирішення адміністративних питань, що стосуються Сухопутних військ та Військово-повітряних сил Національної гвардії. Головою цієї штаб-квартири є вищий генерал (командувач) військово-повітряних сил або сухопутних військ, який виконує функції військового радника і входить до Об'єднаного комітету начальників штабів. Його позиція є нецивільною, а він сам є старшим офіцером Національної гвардії.

Ця організаційна структура забезпечує ефективну комунікацію між Національною гвардією та федеральними військовими структурами та координацію дій у випадку мобілізації частин гвардії для виконання різноманітних завдань.

Термін "активована" щодо Національної гвардії США вказує на те, що частина або окрема особа, яка входить до складу резервних компонентів,

призначена для проходження служби. Мета та підстава активації визначають її межі та тривалість.

Сухопутні війська (СВ) та Військово-повітряні сили (ВПС) Національної гвардії можуть бути активовані у декілька способів відповідно до вимог публічного законодавства. Розділи 10 та 34 Зводу законів США визначають можливість активації частин та військ в рамках федерального законодавства. Розділ 10 передбачає мобілізацію як рядових СВ та ВПС федеральних формувань, тоді як розділ 34 стосується мобілізації як рядових СВ та ВПС формувань штату, що фінансуються за рахунок коштів федерального бюджету [33].

Окрім федеральної активації, СВ та ВПС Національної гвардії можуть бути активовані згідно з законодавством конкретного штату. Цей тип несення служби відомий як "дійсна служба у формуваннях, що підпорядковані штату". Це важливий механізм для забезпечення безпеки та відповіді на надзвичайні ситуації в межах штату.

Національна гвардія (*Zemessardze, ZS*) Латвії є невід'ємною складовою Національних збройних сил країни. Вона є основним сухопутним компонентом, який забезпечує виконання різноманітних обов'язків, таких як реагування на кризові ситуації та підтримка військових операцій.

Земессардзе складається з трьох регіональних формувань Національної гвардії, що дозволяє їй ефективно забезпечувати безпеку і відповідати на потреби в різних регіонах країни.

Розвиток Національної гвардії триває після вступу Латвії до НАТО, що сприяло підвищенню її ефективності та забезпечило доступ до додаткових ресурсів інструкцій та підтримки.

Земессардзе здійснює функції легкої піхоти та виконує різноманітні завдання для забезпечення національної безпеки. Її чисельність становить близько 11000 осіб, що свідчить про значний внесок у підтримку безпеки та стабільності в країні [33].

Національна гвардія Латвії має основне завдання забезпечення підтримки регулярних частин сухопутних військ, захисту території країни у випадку військової загрози, надання бойового забезпечення Збройним Силам та виконання задач з матеріально-технічного забезпечення бойових підрозділів.

Окрім цього, Національна гвардія продовжує надавати допомогу населенню у вирішенні кризових ситуацій, співпрацює з державною поліцією для забезпечення дотримання законності та громадського порядку, а також забезпечує оборону об'єктів, що мають стратегічне значення для національної безпеки.

Територіально система Національної гвардії Латвії поділяється на 3 регіони:

1. Регіон 1 включає 44, 45, 46, 51 та 52 піхотні батальйони Національної гвардії.
2. Регіон 2 включає 35 батальйон тилового забезпечення, 31, 32, 55, 56 піхотні батальйони, 34 артилерійський батальйон та 31 гарнізонний батальйон захисту від ЗМЗ.

Жандармерія Турецької Республіки відіграє важливу роль у забезпеченні громадського порядку, безпеки і охорони на території країни. Заснована ще у 1846 році, вона стала невід'ємною складовою сил безпеки та правопорядку. Одним із основних завдань Жандармерії є боротьба з тероризмом з метою захисту цілісності Туреччини. Зокрема, з 1984 року вона активно діє у регіонах, що стикаються з проблемами тероризму, таких як Східна та Південно-Східна Анатолія, а також Чорноморський регіон.

Жандармерія підпорядкована Генеральному штабу у питаннях підготовки та навчання в складі Збройних сил, а також Міністерству внутрішніх справ у справах забезпечення безпеки та встановлення громадського порядку. Офіційна дата створення – 10 червня 1846 року, а Генеральне командування Жандармерії було засноване у 1956 році [33].

Завдання Жандармерії включають проведення воєнізованих правоохоронних заходів, придушення загострень, боротьбу з тероризмом, а також операції з використанням спеціальних видів зброї. Жандармерія Туреччини є ключовим елементом системи забезпечення національної стійкості та безпеки.

Жандармерія Турецької Республіки має значні ресурси та широкі повноваження для забезпечення безпеки та громадського порядку на території країни. З її розгорнутим особовим складом у 276320 осіб, приведених до присяги, а також значною кількістю бронемашин, автофургонів та вертольотів, вона володіє потужними засобами для виконання своїх обов'язків.

Жандармерія має широкий спектр обов'язків, які виходять за межі тих, що покладені на поліцію. Це пояснюється відсутністю поліцейських частин у деяких територіях, які перебувають під юрисдикцією Жандармерії.

Згідно з Законом № 2803 про "Організацію, обов'язки та повноваження Жандармерії", обов'язки Жандармерії поділяються на чотири основні групи: адміністративні, судові, військові та інші обов'язки.

Адміністративні обов'язки включають попередження злочинності, захист громадського порядку та безпеки, а також боротьбу з контрабандою та забезпечення зовнішньої охорони відомств. Жандармерія також відповідає за розкриття злочинів, арешт підозрюваних та їх передачу правопорушникам [33].

Жандармерія Турецької Республіки має військові обов'язки, які визначені військовим законодавством та покладені на неї Генеральним штабом. Ці обов'язки включають в себе виконання завдань, що стосуються військової безпеки та оборони, а також захисту національних інтересів у разі військових загроз.

Організаційна структура Головного командування Жандармерії включає різні одиниці, такі як Головний офіс і підпорядковані підрозділи, частини внутрішньої охорони та інші спеціалізовані підрозділи.

До важливих підрозділів Жандармерії, які не підпорядковані адміністративному відділу, відносяться десантно-диверсійні та авіаційні

підрозділи. Ці підрозділи забезпечують можливості для виконання військових операцій, спеціальних операцій та захисту важливих об'єктів.

Підрозділи, які підпорядковані адміністративному відділу, включають регіональні та провінційні командування Жандармерії на різних рівнях, командування дільниць та гвардійські підрозділи. Ці підрозділи відповідають за забезпечення громадського порядку та безпеки відповідно до своїх регіональних та локальних потреб.

Система контррозвідувальних заходів у країнах-членах НАТО є комплексною і багаторівневою системою, спрямованою на захист національної безпеки від загроз шпигунства та інших форм ворожої розвідувальної діяльності. Основою цієї системи є національні програми контррозвідки, які розробляються та впроваджуються на державному рівні з урахуванням специфіки кожної країни та її стратегічних інтересів.

Огляд національних програм контррозвідки в країнах-членах НАТО показує, що вони мають кілька спільних рис, зокрема орієнтацію на попередження і протидію шпигунській діяльності іноземних держав та недержавних акторів. Програми контррозвідки включають в себе такі елементи, як моніторинг підозрілих осіб і організацій, захист державних таємниць, а також розробку та впровадження стратегій захисту критичної інфраструктури. Окрім цього, значна увага приділяється виявленню шпигунських мереж та нейтралізації їхньої діяльності.

Співпраця між розвідувальними службами та правоохоронними органами є ключовим елементом у забезпеченні ефективності контррозвідувальних заходів. У країнах НАТО існує тісна координація між різними агентствами, які займаються розвідувальною діяльністю, та правоохоронними структурами, що дозволяє швидко реагувати на загрози та здійснювати спільні операції з виявлення і нейтралізації шпигунів. Така співпраця часто включає обмін інформацією, спільні розслідування та використання правових механізмів для притягнення до відповідальності осіб, причетних до шпигунської діяльності.

Використання сучасних технологій є ще одним важливим аспектом контррозвідувальних заходів у країнах НАТО. Технології відіграють вирішальну роль у моніторингу і виявленні шпигунської діяльності. Наприклад, системи кібербезпеки використовуються для захисту державних комп'ютерних мереж від проникнення, а також для виявлення та відстеження кіберзагроз. Крім того, технології штучного інтелекту та великих даних дозволяють аналізувати величезні обсяги інформації з метою виявлення підозрілих патернів поведінки, що можуть вказувати на шпигунську діяльність.

Важливим аспектом є також технологічне забезпечення процесу контррозвідки, включаючи використання передових засобів спостереження, комунікаційних технологій, а також інструментів для збору та аналізу розвідувальної інформації. Наприклад, країни НАТО активно використовують технології радіоелектронної боротьби для виявлення та глушіння сигналів, що можуть використовуватися шпигунами для передачі даних. Додатково, сучасні криптографічні засоби забезпечують захист конфіденційної інформації від перехоплення і розшифровки.

Правові механізми боротьби зі шпигунством в сучасних державах, особливо у країнах-членах НАТО, є надзвичайно важливим аспектом забезпечення національної безпеки та захисту суверенітету. Ці механізми включають широкий спектр законодавчих, судових та міжнародних заходів, спрямованих на попередження, виявлення та покарання осіб, причетних до шпигунської діяльності.

Законодавчі акти, що регулюють діяльність з протидії шпигунству, є основоположним елементом правової системи будь-якої країни. Такі акти зазвичай містять чіткі визначення шпигунства, встановлюють відповідальність за його здійснення та визначають повноваження державних органів у протидії цьому виду злочинної діяльності. Наприклад, у багатьох країнах закони про національну безпеку містять спеціальні розділи, присвячені шпигунству, які визначають конкретні дії, що кваліфікуються як шпигунські, та передбачають за

них суворі покарання, включаючи довготривале ув'язнення та, у деяких випадках, смертну кару. Окрім цього, законодавчі акти часто регулюють питання збирання розвідувальної інформації державними органами та встановлюють механізми контролю за діяльністю розвідувальних служб.

Судова практика у справах шпигунства відіграє важливу роль у формуванні правових механізмів боротьби зі шпигунством. Судові процеси над особами, звинуваченими у шпигунстві, зазвичай привертають значну увагу громадськості та стають прецедентами, які впливають на подальше трактування законодавства. У таких справах суди не тільки визначають міру покарання, але й інтерпретують законодавчі норми, що стосуються шпигунства, встановлюють стандарти доказування та визначають, які дії можуть розглядатися як шпигунські. Крім того, судова практика також впливає на розвиток правозастосовчої практики, зокрема на те, як правоохоронні органи проводять розслідування справ, пов'язаних зі шпигунством, і як вони збирають та використовують докази у таких справах.

Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі шпигунством є невід'ємною частиною сучасної системи глобальної безпеки. Оскільки шпигунство часто виходить за межі однієї країни і може включати кілька державних або недержавних акторів, міжнародна співпраця стає критично важливою. Країни-члени НАТО та інші союзницькі держави активно обмінюються розвідувальною інформацією, проводять спільні операції з виявлення та нейтралізації шпигунських мереж, а також розробляють спільні стандарти та протоколи боротьби з шпигунством. Міжнародні організації, такі як Інтерпол та Європол, також відіграють важливу роль у цьому процесі, сприяючи координації зусиль різних держав у боротьбі зі шпигунською діяльністю. Окрім того, існують міжнародні договори та угоди, які регулюють питання екстрадиції осіб, підозрюваних у шпигунстві, та співпраці у проведенні розслідувань.

Антикорупційні стратегії в країнах НАТО є важливим аспектом забезпечення ефективного функціонування державних інститутів та зміцнення

національної безпеки. Корупція, особливо у військових та оборонних секторах, може призвести до серйозних наслідків, таких як підрив довіри до державних структур, ослаблення обороноздатності та втрати значних фінансових ресурсів. Тому країни-члени НАТО активно розробляють та впроваджують національні програми боротьби з корупцією, створюють спеціалізовані антикорупційні агентства та запроваджують механізми забезпечення прозорості державних процесів та закупівель.

Національні програми боротьби з корупцією є основою антикорупційних зусиль у кожній країні. Ці програми зазвичай включають комплекс заходів, спрямованих на попередження, виявлення та покарання корупційних дій. Наприклад, в багатьох країнах НАТО розроблені спеціальні національні плани дій з боротьби з корупцією, які охоплюють всі рівні державного управління, включаючи військовий сектор. Ці плани часто передбачають посилення законодавства у сфері боротьби з корупцією, проведення регулярних антикорупційних аудитів, підвищення рівня обізнаності населення про загрози корупції та запровадження ефективних механізмів захисту викривачів корупції. Крім того, національні програми можуть передбачати співпрацю з міжнародними організаціями та обмін досвідом з іншими країнами у сфері боротьби з корупцією.

Організація роботи спеціалізованих антикорупційних агентств є ключовим елементом антикорупційної стратегії. У багатьох країнах НАТО створені незалежні антикорупційні органи, які мають широкі повноваження щодо розслідування корупційних злочинів, проведення моніторингу державних закупівель та контролю за фінансовими потоками в державних установах. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки діє Офіс спеціального інспектора з питань корупції, який займається розслідуванням корупційних схем у федеральних агентствах, включаючи Міністерство оборони. В інших країнах, таких як Польща, діє Центральне антикорупційне бюро, яке також має спеціальні підрозділи для боротьби з корупцією в оборонному секторі. Ці агентства часто

мають високий рівень автономії, що дозволяє їм діяти незалежно від політичного впливу і ефективно протидіяти корупційним загрозам.

Механізми забезпечення прозорості державних процесів та закупівель є важливим інструментом попередження корупції. У країнах НАТО впроваджуються сучасні інформаційні системи та платформи, які дозволяють контролювати процеси державних закупівель у режимі реального часу. Наприклад, в Естонії діє система електронних закупівель, яка забезпечує повну прозорість тендерних процедур та дає можливість громадськості слідкувати за розподілом державних коштів. Впровадження таких систем дозволяє значно знизити ризик корупційних дій, оскільки всі операції стають публічними, а процеси контролюються незалежними аналітичними центрами та громадськими організаціями. Крім того, механізми прозорості включають обов'язкове декларування доходів та активів державних службовців, зокрема військових високого рангу, що дозволяє уникнути приховування незаконних джерел доходу.

Участь країн НАТО у міжнародних ініціативах проти корупції є важливим кроком у зміцненні глобальної безпеки та забезпеченні стабільності в різних регіонах світу. Країни-члени НАТО активно долучаються до різних міжнародних програм і ініціатив, спрямованих на зниження рівня корупції в державних інституціях, зокрема у військових та оборонних структурах. Наприклад, НАТО тісно співпрацює з ООН, Європейським Союзом, Світовим банком та іншими організаціями у розробці та впровадженні антикорупційних стратегій, а також у проведенні навчань та тренінгів для військових та урядових службовців, що займаються боротьбою з корупцією. Це співробітництво сприяє обміну передовими практиками та забезпечує доступ до міжнародного досвіду, що є надзвичайно важливим у побудові ефективних антикорупційних механізмів.

Роль міжнародних організацій у підтримці антикорупційних зусиль не можна переоцінити. Такі організації, як Transparency International, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Всесвітня організація торгівлі (ВТО), відіграють важливу роль у

розробці глобальних стандартів прозорості та підзвітності, а також у наданні технічної допомоги країнам-членам НАТО у боротьбі з корупцією. Вони проводять дослідження, публікують звіти та рейтинги, які допомагають виявляти корупційні ризики та сприяти підвищенню рівня обізнаності про корупцію у всьому світі. Крім того, міжнародні організації надають фінансову та технічну підтримку країнам, які впроваджують антикорупційні реформи, забезпечуючи їх необхідними ресурсами для проведення розслідувань, посилення судової системи та підвищення кваліфікації службовців, відповідальних за боротьбу з корупцією. Важливим аспектом діяльності цих організацій є також моніторинг виконання антикорупційних зобов'язань, що беруть на себе країни-члени НАТО, що дозволяє підвищити ефективність міжнародних зусиль у цій сфері.

Спільні операції з виявлення та нейтралізації корупційних схем у військових структурах є яскравим прикладом того, як міжнародне співробітництво може бути успішним у боротьбі з корупцією. Такі операції, як правило, проводяться у співпраці з розвідувальними та правоохоронними органами різних країн, а також з використанням можливостей міжнародних організацій, таких як Інтерпол. Вони включають збір та аналіз розвідувальної інформації, проведення спільних слідчих дій, а також обмін інформацією щодо корупційних ризиків та схем, які можуть впливати на національну безпеку країн-членів НАТО. Одним із прикладів такої співпраці є спільні розслідування, проведені у рамках Програми НАТО з підвищення цілісності, яка спрямована на зниження корупції у військових структурах країн-членів і партнерів НАТО. Ці операції дозволяють не тільки виявляти та припиняти корупційні діяння, але й зміцнювати довіру між країнами-партнерами та підвищувати загальний рівень безпеки в регіоні.

Таким чином, міжнародне співробітництво у боротьбі з корупцією є важливим аспектом глобальної безпеки, який вимагає тісної співпраці між країнами-членами НАТО та міжнародними організаціями. Завдяки участі у міжнародних ініціативах, співпраці з глобальними організаціями та проведенню

спільних операцій з виявлення корупційних схем, країни-члени НАТО можуть ефективніше протистояти корупційним загрозам та зміцнювати свої національні інституції.

Захист від витоку інформації є не лише питанням технологій, але й комплексом заходів, що включають правове регулювання, організаційні методи та профілактичні заходи. Впровадження програм захисту від витоку інформації в державних структурах передбачає створення багаторівневої системи безпеки, яка охоплює як технічні, так і організаційні аспекти. Така система повинна забезпечувати надійний захист інформації на всіх етапах її обробки — від зберігання до передачі та знищення. У цьому контексті важливим є використання сучасних криптографічних методів, які забезпечують захист інформації від несанкціонованого доступу та можливого витоку через мережеві атаки.

Огляд практик із забезпечення конфіденційності державних даних у різних країнах світу показує, що більшість розвинених держав застосовують жорсткі заходи контролю доступу до секретної інформації. Наприклад, у США та країнах ЄС впроваджуються політики "мінімального доступу", коли доступ до конфіденційних даних мають лише ті працівники, які безпосередньо задіяні у відповідних проектах. Крім того, у багатьох країнах запроваджуються обов'язкові процедури перевірки надійності працівників, що працюють з державними таємницями. Це включає як правові механізми, такі як підписання договорів про конфіденційність, так і технічні заходи, такі як використання спеціалізованих програм для моніторингу дій працівників у системах, що містять державну таємницю. Важливим елементом є також навчання персоналу, яке включає регулярні інструктажі та тренінги з інформаційної безпеки, спрямовані на підвищення обізнаності про можливі загрози та методи їх запобігання.

Профілактика витоку інформації через корупційні зв'язки є одним із найскладніших аспектів захисту державної таємниці. Корупційні схеми часто використовуються для отримання несанкціонованого доступу до секретної інформації, що може призвести до серйозних загроз національній безпеці. Для

протидії цьому явищу необхідно впроваджувати комплексний підхід, який включає як жорстке правове регулювання, так і активні профілактичні заходи. Наприклад, у багатьох країнах запроваджено механізми регулярної ротації працівників, що працюють із секретною інформацією, що зменшує можливість виникнення корупційних зв'язків. Крім того, важливим є забезпечення прозорості у прийнятті рішень, особливо у процесах, пов'язаних із доступом до конфіденційних даних. Це може включати як внутрішній аудит, так і залучення зовнішніх експертів для оцінки ризиків і виявлення можливих корупційних схем.

У підсумку, забезпечення інформаційної безпеки та захист державної таємниці вимагає комплексного підходу, який включає не лише технічні заходи, але й правове регулювання та організаційні методи. Важливою складовою є також активна профілактика корупційних зв'язків, яка може суттєво знизити ризики витоку інформації та зміцнити національну безпеку. Інформаційна безпека є одним із пріоритетних напрямків державної політики, і тому держава повинна приділяти цьому аспекту особливу увагу, забезпечуючи надійний захист своїх даних від будь-яких можливих загроз.

РОЗДІЛ 2 ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ НГУ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

2.1 Завдання та функції Національної гвардії України у сфері забезпечення державної безпеки

У кожній країні правоохоронні органи є невід'ємною складовою системи державних органів, які мають на меті захист прав і свобод громадян. У контексті євроінтеграційних процесів в Україні питання вдосконалення правоохоронних органів, зокрема військових формувань з правоохоронними функціями, набуває особливого значення, оскільки вимагається підвищення їхньої дієвості та ефективності.

Національна гвардія України, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ, виконує завдання з охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, а також забезпечення громадського порядку й безпеки суспільства й держави. Вона має відповідний правовий статус та визначені функції, які включаються в її межі діяльності.

Національна гвардія України є одним із суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави та є важливим елементом системи охорони прав і свобод громадян. Проте її діяльність не є ізольованою, а здійснюється в узгодженій дії з іншими правоохоронними органами з метою досягнення загальної соціально значущої мети – забезпечення прав і свобод людини на території держави.

Намагання України стати повноправним членом європейського правоохоронного співтовариства є ключовим напрямком її діяльності, спрямованим на зміцнення роботи правоохоронних органів та гармонізацію світових стандартів дотримання прав людини з національними нормами. Серед основних викликів, які сьогодні стоять перед НГУ, є компетентність її особового складу у виконанні завдань з забезпечення публічного порядку.

Зокрема, для ефективного вирішення цих завдань необхідно провести глибокий аналіз функціонування аналогічних підрозділів у провідних країнах Європи. Це дозволить виявити найбільш ефективні практики та стратегії, які можна впровадити національними правоохоронними органами для покращення їхньої роботи та забезпечення високого рівня правопорядку в Україні.

Взаємодія кожної держави з поліцейськими органами, включаючи воєнізовані, має свої особливості, але існують загальні риси, що визначають основний напрямок розвитку поліцейських систем у сучасному світі.

НГУ виконує свої обов'язки шляхом участі в адміністративно-правових відносинах у сфері захисту та охорони життя, прав і свобод громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, а також взаємодії з правоохоронними органами для забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону. Це охоплює припинення терористичної діяльності, боротьбу з незаконними воєнізованими формуваннями та терористичними організаціями.

З огляду на широкий спектр завдань, покладених на НГУ, та їх вирішальне значення для забезпечення правопорядку на різних рівнях, важливо створити належні умови для правового та організаційного забезпечення її діяльності в умовах реформування системи правоохоронних органів.

НГУ відіграє важливу роль у забезпеченні громадського порядку та безпеки. Законодавство надає їй право вживати превентивні та поліцейські заходи примусу, відповідно до закону про Національну поліцію. Це відповідає статусу та завданням, які передбачені законом про Національну гвардію.

Національна гвардія України, як ще молодий правоохоронний орган, проходить стадію становлення. У цей період важливо швидко реагувати на існуючі прогалини у правовому та організаційному забезпеченні. Це передбачає проведення якісних змін у організації та діяльності НГУ та оптимізації її статусу.

Одним зі шляхів удосконалення діяльності НГУ є перегляд та реорганізація її патрульних підрозділів. Важливо враховувати передовий зарубіжний досвід та

удосконалювати вітчизняні практики. Структура цих підрозділів має відповідати світовим стандартам ефективності поліцейської роботи, а перейняття зарубіжного досвіду має бути здійснене з урахуванням його доцільності та ефективності.

Утворення Національної гвардії України було стратегічною відповіддю на внутрішні та зовнішні виклики, що виникли після розпаду СРСР. Вона була започаткована 4 листопада 1991 року в рамках прийняття Закону України "Про Національну гвардію України". У період з 1991 по 2000 рік Нацгвардія виступала як самостійна силова структура, виконуючи свої завдання в рамках забезпечення державної безпеки [31].

Але в 2014 році, у зв'язку з критичними подіями в АР Крим та східних областях України, уряд прийняв рішення відновити Національну гвардію. Це сталося на тлі загострення ситуації з порушенням територіальної цілісності країни та загрози національній безпеці.

Новий етап у розвитку НГУ було відзначено 13 березня 2014 року, коли вона була створена на базі Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ. Цей процес передбачав залучення нових військових кадрів на добровольчій основі та надавав НГУ розширені повноваження у забезпеченні громадського порядку та національної безпеки.

Національна гвардія України сьогодні є невід'ємною складовою системи Міністерства внутрішніх справ. Її створення було реакцією на внутрішні та зовнішні загрози, що зазнала Україна після розпаду СРСР. Вона об'єднує в собі внутрішні війська України та громадян, які віддані ідеї захисту національної безпеки та державності [31].

У 2014 році, під час найгостріших воєнних подій на сході України, гвардійці активно залучалися до виконання бойових завдань. Вони брали участь у боях, здійснювали розвідку, забезпечували безпеку колонам сил АТО та утримували контроль над важливими об'єктами.

У подальшому, зміни в зоні відповідальності та перерозподіл військових сил призвели до того, що військовослужбовці НГУ були залучені переважно до контролю блокпостів та забезпечення порядку у населених пунктах на територіях Донецької та Луганської областей, які перебувають під контролем уряду.

Це свідчить про важливу роль НГУ у забезпеченні національної безпеки та стабільності країни в умовах загострення внутрішньої ситуації та зовнішніх загроз.

НГУ відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки та стабільності країни. Вона активно долучилася до операцій Об'єднаних сил у 2018 році, що свідчить про високу готовність та професіоналізм її бійців [31].

Крім того, військовослужбовці НГУ здійснюють широкий спектр функцій зі збереження громадського порядку та охорони важливих об'єктів держави. Вони конвоюють підсудних, забезпечують безпеку судових установ, а також охороняють об'єкти критичної інфраструктури.

Наприкінці 2015 року військові перерозподілили зони відповідальності, що вимагало від Національної гвардії України більш активної участі в бойових діях. Вони не лише виконують завдання зі збереження громадського порядку, а й забезпечують безпеку на фронті, беручи участь у бойових операціях поряд із Збройними силами України.

Така інтенсивна участь у різноманітних операціях підтверджує високий рівень підготовки та відданість гвардійців у виконанні своїх обов'язків перед Україною та її народом[31].

Функції Національної гвардії України включають:

1. Захист конституційного ладу та територіальної цілісності України від будь-яких спроб насильницької зміни.
2. Охорона громадської безпеки та порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян.

3. Участь у забезпеченні громадської безпеки та порядку під час проведення масових заходів, таких як збори, мітинги, походи та демонстрації, які можуть створювати небезпеку для громадян.

4. Забезпечення охорони органів державної влади та участь у заходах державної охорони цих органів та посадових осіб.

5. Охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, а також важливих державних об'єктів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

6. Охорона об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

7. Участь у ліквідації наслідків кризових ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури, що нею охороняються.

8. Охорона спеціальних вантажів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

9. Охорона дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні.

10. Охорона центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України, охорона та оборона військових об'єктів, баз (закладів, установ) Національної гвардії України.

11. Участь у здійсненні заходів, пов'язаних із припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав.

12. Участь у спеціальних операціях зі знешкодження озброєних злочинців, у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника), припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп і злочинних організацій на

території України, а також у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності [31].

Крім цього, гвардійці мають такі обов'язки:

- Організувати створення військових частин та підрозділів у періоди підвищеної загрози та захищати важливі державні об'єкти, перелік яких визначений розпорядженням Кабінету Міністрів.
- Брати участь у воєнних діях у разі збройного конфлікту або загрози нападу на Україну.
- Виконувати завдання територіальної оборони для забезпечення безпеки на території держави.
- Реалізовувати заходи, пов'язані з правовим режимом воєнного стану та інші обов'язки, передбачені законодавством [31].

2.2 Сучасний стан та проблеми Національної гвардії України

Закон передбачив, що Національна гвардія України складається з колишнього особового складу внутрішніх військ та з матеріально-технічним забезпеченням. Максимальна чисельність НГУ за законом не може перевищувати 60 тисяч військовослужбовців. Починаючи з моменту відновлення її діяльності, НГУ розпочала процес перетворення на сучасний елемент системи безпеки та оборони держави, що відповідає концептуальним засадам, визначеним у Стратегічному оборонному бюлетені України (СОБ). СОБ визначає, що метою оборонної реформи є створення ефективних, мобільних та сучасно озброєних військових сил згідно зі стандартами країн-членів НАТО, здатних гарантувати безпеку та реагувати на воєнні загрози національній безпеці України. Керівник НГУ, генерал-лейтенант Юрій Аллеров, заявив, що впродовж 2016 року було повністю переглянуто систему підготовки військ та особового складу з використанням досвіду США. Через волонтерський Центр підготовки "Патріот" були впроваджені інновації, такі як створення системи підготовки інструкторів.

Такі заходи сприяли покращенню розвитку НГУ та її здатностей. На даний момент НГУ продовжує залучати досвід інших сучасних армій, але водночас адаптує його до власних потреб та організаційно-штатної структури.

Керівник Міжнародного проекту "Центр підготовки «PATRIOT»" Костянтин Паршин, описуючи результати реформування НГУ у 2016 році, відзначив, що головна увага в цьому році була спрямована на два основних напрямки: зміна системи бойової підготовки особового складу та реорганізація структури управління з метою відповідності стандартам НАТО. Щодо управління, за словами Паршина, НГУ повністю переходить на стандарти НАТО вже з початку 2017 року завдяки інтенсивній роботі. Щодо бойової підготовки, робота почалась з частин оперативного призначення, які здійснюють завдання в зоні АТО. Була розроблена програма «Підготовка рот оперативного призначення», створена група інструкторів навчального центру НГУ у м. Золочеві, та запущено пілотний проект. Також розпочато роботу з удосконалення командирської підготовки, впроваджено новий курс початкової підготовки, проведено пілотні курси підготовки сержантів та перепідготовлені частини спеціального призначення. З 2017 року розпочинає роботу Школа підготовки сержантів, яка має стати основою підготовки нового сержантського корпусу. Також, планується розпочати функціонування нової системи медичного забезпечення відповідно до стандартів НАТО.

Створення та інтеграція до НГУ добровольчих підрозділів, що виникли під час російської агресії проти України, стали важливим напрямком у формуванні нової НГУ. Зокрема, розмова йде про добровольчі резервні батальйони НГУ, які мали свої витоки ще на початку весни 2014 року та брали участь у визволенні міста Слов'янська. Пізніше з цих батальйонів був сформований батальйон оперативного призначення НГУ імені генерала Сергія Кульчицького, що загинув під час бойових дій. Ще одним добровольчим резервним батальйоном, який став оперативним пізніше, став 4-й батальйон «Крук». Варто відзначити, що ці добровольчі формування НГУ, так само як і батальйони територіальної оборони

Збройних Сил України (ЗСУ), з самого початку були створені у складі офіційних силових структур, що забезпечило їх автоматичну інтеграцію.

Добровольці відіграли значну роль у посиленні НГУ, входячи до складу нових батальйонів і рот Міністерства внутрішніх справ України (МВС), а в подальшому – до НГУ. Наприклад, батальйон "Азов", який був переформований у полк, після реорганізації, покращення озброєння та військової техніки, був включений до складу НГУ. Також, до НГУ був інтегрований батальйон "Донбас".

Особливу увагу слід звернути на формування підрозділів територіальної оборони, оскільки частина з них, враховуючи вітчизняний і закордонний досвід, може у майбутньому бути передана до складу НГУ, реформування якої може відбуватися у зв'язку з побудовою ефективної системи територіальної оборони країни. Добровольчі батальйони територіальної оборони почали формуватися навесні 2014 року як на добровільній основі, так і через мобілізацію військовозобов'язаних. Згідно зі своїм складом, батальйони територіальної оборони були різноманітними. Зокрема, серед добровольчих батальйонів варто відзначити як укомплектовані переважно добровольцями та найбільш боєздатні обидва батальйони "Київська Русь" (11-й і 25-й), 34-й батальйон "Батьківщина", 40-й батальйон "Кривбас".

Рішення стосовно переорієнтації внутрішніх військ до охоронного компонента, яке було прийняте у 2014 році, мало свої наслідки, особливо під час розгортання антитерористичної операції. Зокрема, виявилася помилковою відсутність адекватних сил і засобів для боротьби з потужними незаконними збройними формуваннями, особливо коли були застосовані танки та артилерія. Це продемонструвало необхідність збільшення бойової готовності та чисельності НГУ.

З огляду на широкий спектр завдань, що стоять перед НГУ, особливо у зв'язку з бойовими діями на Донбасі та загальним зниженням рівня безпеки в Україні, виникають жорсткі вимоги до збільшення чисельності формувань НГУ у разі різкого загострення ситуації. Ця проблема набуває найбільшого значення

під час повномасштабних бойових дій, коли НГУ відповідатиме за забезпечення територіальної оборони України.

Відродження оперативних частин в структурі НГУ із забезпеченням їх танками, бронетехнікою, артилерією і засобами протиповітряної оборони (ППО) було важливим рішенням. Це виправдано тим, що фактично означало повернення до моделі внутрішніх військ пізньорадянського періоду. Важливо підкреслити, що це не було спробою копіювати американську модель, де Національна гвардія є повноцінним організованим резервом Сухопутних військ та ВПС.

Ця стратегія дозволила НГУ збільшити свої бойові можливості, не відмовляючись від вирішення охоронних завдань на території держави. Розгортання оперативних частин на базі вже існуючих із розширенням їх штату, а також створення нових частин, вимагало збільшення чисельності НГУ. Це було необхідно і для доукомплектування охоронних частин НГУ.

Проте, зростання чисельності особового складу НГУ виявилось лише ситуативною реакцією на загострення подій в Україні останніх років і не забезпечило значного потенціалу для оперативного реагування на різке погіршення ситуації в країні у секторі безпеки. Таким чином, є потреба у подальшому розвитку та модернізації НГУ, щоб забезпечити ефективність його функціонування в умовах сучасних безпекових викликів.

Одним з невирішених питань залишається формування на базі НГУ резерву для основних сил оборони у випадку збройної агресії. Хоча НГУ стала найбільш гнучким відомством щодо інтеграції добровольців у власні ряди протягом 2014-2015 років, загальнодержавний процес створення системи добровольчих воєнізованих формувань загальмовувався. Це перешкоджає утворенню резерву для основних сил оборони.

Агресія Росії проти України спонукає переосмислити підходи до формування системи оборони та безпеки держави з метою забезпечення національної стійкості та використання передового світового досвіду у цій сфері. Реформування НГУ слід розглядати в контексті побудови системи ефективної

територіальної оборони держави, що включає в себе утворення резерву для основних сил оборони у разі збройної агресії та виникнення надзвичайних ситуацій.

Поточним позитивом у розвитку НГУ, який слід розвивати, є зміна підходів до системи бойової підготовки особового складу та зміна структури управління з реформатуванням її до стандартів НАТО. НГУ виступає локомотивом серед інших силових структур України в процесі фактичного переходу на стандарти НАТО з початку 2017 року. Це важливий крок у підвищенні бойової ефективності та забезпеченні відповідності стандартам та вимогам міжнародних союзників.

2.3 Співробітництво Національної гвардії України з міжнародними партнерами: сфери співпраці та перспективи.

Міжнародне співробітництво є ключовим напрямком діяльності НГУ і важливим інструментом у її реформуванні та розвитку. Це дозволяє НГУ вивчати та ефективно впроваджувати найкращий світовий досвід, а також отримувати матеріально-технічну допомогу від іноземних партнерів для вдосконалення матеріально-технічної бази та розвитку спроможностей.

Особливий акцент робиться на євроатлантичній інтеграції. Згідно з Конституцією України та стратегічним курсом держави, НГУ активно співпрацює з НАТО та зосереджується на євроатлантичному напрямі розвитку. Це визначено як один із найважливіших пріоритетів міжнародного співробітництва НГУ.

Співпраця з НАТО реалізується через Індивідуальну програму партнерства Україна-НАТО, в рамках якої проводяться різноманітні проекти та навчальні програми. Національна Академія НГУ вже створила відділ євроатлантичної інтеграції та проводить навчальні курси для особового складу НГУ[33].

Окрім цього, у НГУ діє Навчальна платформа короткострокових інтенсивних курсів для офіцерів та курсантів за тематикою євроатлантичної

інтеграції. Ці заходи спрямовані на поглиблене вивчення та впровадження євроатлантичних стандартів у діяльність НГУ, що сприятиме підвищенню її ефективності та сумісності з міжнародними структурами.

Участь представників НГУ у Модульних інформаційно-ознайомчих курсах стосовно актуальних питань діяльності НАТО та євроатлантичної інтеграції відображає важливість сприяння взаєморозумінню та поглибленню співпраці між Україною та НАТО. Ці курси організовуються спільно з Кабінетом Міністрів України, що свідчить про важливість цього напрямку для української влади [33].

Участь у міжнародних заходах, таких як Міжнародний тиждень НАТО та змагання «TIDE Hackathon», дозволяє представникам НГУ отримувати першоджерельні знання та навички, які можуть бути використані для подальшого вдосконалення та розвитку української гвардії. Тренінги з оцінки кампаній і операцій НАТО, стратегічних комунікацій та зв'язків з громадськістю надають змогу збагатити знання та вміння у галузі стратегічного планування та комунікаційної діяльності.

Організація навчальних курсів для викладачів англійської мови та участь в міжнародних курсах для викладачів англійської мови демонструють стрімке підвищення рівня англійської мови серед кадрів НГУ, що є ключовим для успішного взаємодії з міжнародними партнерами та ефективної роботи в умовах міжнародного співробітництва [33].

Співпраця НГУ з Трастовим фондом Україна-НАТО у сфері протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям відображає важливість забезпечення безпеки та захисту населення від небезпеки вибухів. Підписання Імплементативної Угоди між Кабінетом Міністрів України та Організацією НАТО свідчить про серйозний зобов'язання сторін у реалізації проекту Трастового фонду і підвищенні безпеки населення.

Розробка доктринальних керівних документів, таких як глосарій та національний стандарт, є ключовим кроком для створення системи ефективної протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям у

відповідності з міжнародними стандартами. Розвиток спроможностей захисту цивільного населення від загроз саморобних вибухових пристроїв також відображає прагнення забезпечити безпеку громадян та підвищити рівень захищеності суспільства.

Подальше практичне тренування українських спеціалістів та надання матеріально-технічної допомоги є важливими етапами у підвищенні кваліфікації та підготовці персоналу для ефективної реалізації завдань у сфері протимінної діяльності[33]і.

Забезпечення медичної реабілітації та участь головних старшин військових частин НГУ у міжнародних засіданнях свідчать про широкий спектр заходів, спрямованих на підвищення професійної підготовки та покращення умов життя та праці працівників НГУ.

Пріоритетні завдання євроатлантичної інтеграції НГУ, визначені Указом Президента України, свідчать про важливість модернізації та підвищення ефективності функціонування структури відповідно до стандартів НАТО. Удосконалення системи управління та зв'язку, планування та управління ресурсами, оперативних спроможностей, логістики та медичного забезпечення відображає стратегічну спрямованість на підвищення бойової готовності та ефективності виконання завдань.

Відвідування представником Головного управління Національної гвардії України штаб-квартири НАТО та участь у засіданні Комітету з партнерств та колективної безпеки свідчить про активну співпрацю та інтеграцію в структури Альянсу. Затвердження нового пакету Цілей партнерства для України Північноатлантичною Радою та визначення конкретних завдань для Національної гвардії України підкреслює важливість та визнання досягнутого прогресу в реалізації реформ.

Співробітництво між Україною та НАТО є не лише стратегічним, але й визнаним міжнародним партнерством, яке сприяє підвищенню безпеки та стабільності в регіоні. Відзначений експертами НАТО прогрес Національної

гвардії України свідчить про успішність проведених реформ та відповідність європейським стандартам у сфері безпеки та оборони[33].

Багатонаціональний об'єднаний координаційний комітет відображає важливість міжнародної співпраці та партнерства для розвитку та підвищення ефективності Національної гвардії України (НГУ). Цей комітет, затверджений у рамках участі НГУ, визначає та координує реалізацію ключових проєктів, спрямованих на підвищення професіоналізму та забезпечення військової готовності.

Проєкт розвитку та розбудови Міжнародного навчального центру НГУ є одним із прикладів ефективного використання міжнародної допомоги для підвищення кваліфікації кадрів та модернізації навчально-матеріальної бази. Залучення фінансування від Уряду США через Глобальний резервний фонд безпеки дозволяє реалізувати цей проєкт, сприяючи підвищенню професіоналізму та ефективності НГУ [33].

Проведення базових курсів та семінарів у співпраці з Національною гвардією Каліфорнії відображає обмін досвідом та найкращими практиками між країнами, що сприяє підвищенню професійної підготовки та підвищенню рівня військової готовності.

Навчальні візити до Навчальних центрів Національної гвардії Каліфорнії сприяють обміну досвідом та встановленню контактів між представниками НГУ та американськими партнерами, що сприяє розвитку професіоналізму та вдосконаленню підготовки.

Започаткування співробітництва з Збройними силами Великобританії є ще одним кроком у зміцненні міжнародних зв'язків та співпраці, що відображає важливість розвитку партнерських відносин та обміну досвідом між країнами [33].

Участь НГУ у спільній підготовці зі Збройними Силами України на базі Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки є важливим етапом у підвищенні військової готовності та співробітництва між різними військовими

структурами України. Ця спільна підготовка сприяє обміну досвідом, створенню єдиної стратегії та підвищенню ефективності військових операцій.

Участь у планувальній конференції міжнародних навчань Rapid Trident 2020 є ще одним важливим кроком для НГУ у зміцненні міжнародних зв'язків та підвищенні військової готовності шляхом участі в міжнародних військових навчаннях та співробітництві з партнерами з інших країн.

Участь у засіданнях Міжнародного координаційного центру дозволяє НГУ здійснювати ефективну координацію заходів співробітництва з іноземними партнерами та Збройними Силами України, а також долучатись до міжнародних заходів, спрямованих на підвищення військової готовності та ефективності [33].

Праця офіцера від Групи радників з питань доктрини та освіти (DEAG) у Головному управлінні НГУ та надання дорадчої допомоги свідчать про важливість співробітництва та обміну досвідом між НГУ та міжнародними партнерами для досягнення спільних цілей у сфері безпеки та оборони.

Співробітництво зі Збройними силами Канади має велике значення для розвитку НГУ та підвищення її бойової готовності. Операція "ЮНІФАСР", яка здійснюється Об'єднаною оперативно-тактичною групою Збройних сил Канади в Україні, надає значну підтримку у розвитку системи підготовки військовослужбовців.

У поточному році спільні заходи та робота представників НГУ та ЗСУ Канади з напрямку розвитку системи підготовки рядового та сержантського складу займають важливе місце. Результатом цієї співпраці є розробка кваліфікаційного стандарту та навчальної програми для базових курсів підготовки, що охоплюють як рядовий, так і молодший командирський склад [33].

Окрім того, навчальна програма середнього курсу лідерства рівня (ПРЗ) також перебуває на стадії розробки, спрямована на підготовку головних сержантів взводів. Це свідчить про постійне покращення системи підготовки керівного складу.

Важливим етапом є введення в дію кваліфікаційних стандартів для курсів "Сапер 1-го рівня" та "Сапер 2-го рівня", що підтверджує зосередженість на підвищенні навичок та вмій у галузі протимінної безпеки. Запровадження таких курсів сприяє підготовці військовослужбовців до дій у складних та небезпечних умовах, забезпечуючи їхню готовність до ефективного виконання завдань.

Обмін досвідом та знаннями між Національною гвардією України (НГУ) та Збройними силами Канади має велике значення для підвищення ефективності підготовки військовослужбовців та забезпечення їхньої готовності до дій у складних умовах.

Відвідання представниками НГУ Бази забезпечення 5-ої дивізії Збройних сил Канади та підготовка зведеного підрозділу НГУ до навчань «РapidТрайдент 2019» свідчать про активну співпрацю в області організації та проведення спільних військових навчань[33].

Проведення довготривалих курсів з вивчення англійської та французької мов на базі Школи вивчення іноземних мов Збройних сил Канади допомагає у підвищенні мовної підготовки гвардійців, що є важливим для спілкування та ефективної роботи у міжнародному середовищі.

Надання допомоги в організації навчального процесу та консультації в галузі планування колективної підготовки інструкторів Збройних сил Канади свідчать про постійний інтерес та підтримку з боку канадських партнерів у покращенні підготовки військових українських військовослужбовців.

Участь у курсах з планування та програмах безпеки на базі навчальних закладів Збройних сил Канади підвищує кваліфікацію та знання українських військовослужбовців, що сприяє їхньому професійному зростанню та підвищує загальну бойову готовність [33].

Участь представників Збройних сил Канади у розвитку системи військового капеланства та консультативна допомога в гендерній інтеграції свідчать про широкий спектр співпраці між НГУ та Канадськими збройними силами в галузі військових та соціальних аспектів. Гендерна інтеграція та

розвиток системи військового капеланства є важливими аспектами для забезпечення рівності та підтримки військовослужбовців у всіх сферах їхнього життя та роботи.

Проведення семінару «Досвід НГУ у веденні гібридної війни», у якому взяли участь представники Посольства США, Офісу зв'язку НАТО та військових тренувальних місій ЗС Литви та Великобританії, свідчить про активну роль НГУ в обміні досвідом та співпраці з іншими країнами в реагуванні на сучасні загрози та виклики, зокрема, у сфері гібридної війни.

Участь команди ЗС Канади у снайперському чемпіонаті та їхня активна участь у різноманітних урочистих та офіційних заходах НГУ свідчать про прагнення покращити співпрацю та взаєморозуміння між двома військовими структурами. Такі заходи сприяють зміцненню військово-політичних відносин та взаємодії між країнами-партнерами.

Синхронізаційна нарада для планування співробітництва та обговорення потреб у підготовці за різними напрямками засвідчує активний обмін ідеями та планами між НГУ та іншими партнерами. Запрошення представників операції ЮНІФАЄР, Відділу оборонного співробітництва Посольства США, Офісу зв'язку НАТО та Групи радників з питань доктрини та освіти свідчить про важливість співпраці та консолідації зусиль у сфері оборони та безпеки [33].

Міжнародна технічна допомога, отримана Національною гвардією України, відіграє важливу роль у підвищенні її бойової готовності та зміцненні співпраці зі світовими партнерами. Основна мета цієї допомоги полягає в підтримці українських військових у здійсненні реформ та підвищенні їхньої ефективності.

Проект допомоги LOE-5, започаткований у співпраці з Глобальним фондом світової безпеки, спрямований на розвиток інфраструктури та підвищення навичок військовослужбовців. Проведення практичних навчань під керівництвом інструкторів з США допоможе Національній гвардії у вдосконаленні бойових та стратегічних навичок.

Ознайомчі візити та спільні планування з представниками Інженерного корпусу ЗС США та компанії-підрядника Ratheon вказують на те, що проекти спрямовані не лише на надання матеріальних ресурсів, але й на вдосконалення інфраструктури та технічного обладнання, що є важливим елементом у забезпеченні ефективності бойових операцій.

Новий проект міжнародної технічної допомоги, спрямований на підвищення готовності України у сфері ядерної безпеки, відображає важливість співпраці в сфері безпеки та оборони. Здійснення теоретичних та практичних навчань, а також закупівля майна та обладнання, сприятиме підвищенню рівня професіоналізму українських військових у цій важливій сфері.

Усі ці заходи підтверджують зобов'язання міжнародних партнерів щодо підтримки та сприяння Україні в зміцненні оборонної сфери та підвищенні безпеки країни [33].

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НГУ ІЗ ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1 Підвищення ефективності організаційно-бойової підготовки підрозділів НГУ

Національна гвардія України (НГУ) є військовим формуванням з правоохоронними функціями, яке входить до системи Міністерства внутрішніх справ України (МВС). Вона створена для виконання завдань з охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, захисту життя, прав, свобод і законних інтересів громадян України, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань.

Історія НГУ бере свій початок з 1991 року, коли вона була створена як окрема силова структура. Проте в 2000 році її функції були передані Внутрішнім військам МВС України. У 2014 році, у зв'язку з політичною та військовою ситуацією в країні, було прийнято рішення про відновлення Національної гвардії України. 13 березня 2014 року на базі Внутрішніх військ МВС було відновлено НГУ, яка включила в себе також нових військових кадрів на добровольчій основі. На сьогоднішній день загальна чисельність особового складу НГУ становить до 60 000 військовослужбовців [24].

Національна гвардія функціонує в системі Міністерства внутрішніх справ України, а її міністр здійснює військово-політичне і адміністративне керівництво НГУ. Особовий склад НГУ складається з військовослужбовців та працівників, які проходять службу за контрактом та за призовом. Під час проходження військової служби військовослужбовці НГУ припиняють членство в політичних партіях і професійних спілках. Також існує військовий резерв НГУ, де резервісти отримують відповідні військові звання.

Безпосереднє військове керівництво НГУ здійснює командувач Національної гвардії України, який призначається Президентом України за

поданням міністра внутрішніх справ. Командувач має права, аналогічні правам Міністра оборони України щодо особового складу НГУ.

Національна гвардія України виконує широке коло завдань, зокрема охорону громадського порядку, забезпечення державної безпеки, охорону державного кордону, боротьбу з тероризмом та незаконними воєнізованими або озброєними формуваннями, терористичними організаціями, організованими групами та злочинними організаціями. Вона бере активну участь у проведенні антитерористичних операцій та операцій об'єднаних сил на території України, зокрема у східних регіонах країни [24].

Організаційна структура НГУ включає різні військові частини, підрозділи спеціального призначення, військові навчальні заклади та центри підготовки. Крім того, НГУ активно співпрацює з іншими правоохоронними органами та військовими структурами України, а також з міжнародними організаціями та збройними силами інших держав для підвищення ефективності своєї діяльності та обміну досвідом.

Розробка та впровадження сучасних методик тренувань є критичним аспектом підвищення ефективності організаційно-бойової підготовки підрозділів НГУ. Використання новітніх педагогічних підходів та симуляцій для покращення бойових навичок особового складу має вирішальне значення для забезпечення готовності до виконання службово-бойових завдань у різних умовах.

Сучасні педагогічні підходи передбачають використання інтерактивних методик навчання, які включають активну участь навчальних груп у процесі освоєння матеріалу. Наприклад, це можуть бути інтерактивні лекції, де інструктори не просто передають знання, а й активно взаємодіють зі слухачами, ставлять запитання, залучають до обговорення реальних ситуацій, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Використання таких методик дозволяє підвищити мотивацію особового складу до навчання та забезпечує глибше розуміння тактичних і стратегічних аспектів бойових дій [39].

Однією з найефективніших сучасних методик тренувань є використання симуляційних технологій. Симулятори бойових дій дозволяють імітувати реальні бойові умови в безпечному навчальному середовищі. Наприклад, підрозділи можуть тренуватися у відпрацюванні тактичних операцій, використовуючи комп'ютерні симуляції, які відтворюють різноманітні сценарії боїв, включаючи міські бої, операції на відкритій місцевості, дії в умовах обмеженої видимості тощо. Такі симуляції дозволяють не лише відпрацьовувати тактичні навички, а й аналізувати помилки та вдосконалювати стратегії дій.

Крім того, важливим аспектом є впровадження тренувань з використанням віртуальної реальності (VR). Технології VR дозволяють створювати повноцінні тривимірні середовища, де військовослужбовці можуть взаємодіяти з віртуальними об'єктами і ситуаціями, що максимально наближені до реальних умов. Наприклад, це можуть бути тренування з розмінування мінних полів, де військовослужбовці вчаться виявляти та знешкоджувати вибухові пристрої у віртуальному середовищі. Такі тренування дозволяють підвищити рівень готовності особового складу до реальних загроз без ризику для їхнього життя.

Варто також звернути увагу на впровадження методик командних тренувань, де особовий склад відпрацьовує координацію та взаємодію в складі підрозділу. Це можуть бути тренування з тактичної медицини, де військовослужбовці вчаться надавати першу медичну допомогу в умовах бою, або тренування з організації оборони та наступальних дій, де командири відпрацьовують прийняття рішень у стресових ситуаціях. Такі тренування дозволяють підвищити рівень злагодженості підрозділів та забезпечити ефективну взаємодію під час виконання бойових завдань [27].

Прикладом успішного впровадження сучасних методик тренувань є досвід збройних сил США, де активно використовуються симуляційні технології та VR для підготовки військовослужбовців. У навчальних центрах створюються спеціальні симуляційні зони, де військові можуть відпрацьовувати різні сценарії бойових дій, використовуючи реалістичні тренажери та комп'ютерні симуляції.

Такі підходи дозволяють значно підвищити рівень підготовки військовослужбовців та забезпечити їх готовність до виконання завдань у будь-яких умовах.

Таким чином, розробка та впровадження сучасних методик тренувань, використання новітніх педагогічних підходів та симуляцій є важливими елементами підвищення ефективності організаційно-бойової підготовки підрозділів НГУ. Це дозволяє не лише підвищити рівень бойових навичок особового складу, а й забезпечити їхню готовність до виконання службово-бойових завдань у різних умовах, що в свою чергу сприяє зміцненню національної безпеки України [34].

Регулярні навчання та тренінги є невід'ємною частиною забезпечення високого рівня підготовки підрозділів НГУ. Проведення таких навчань дозволяє не лише підтримувати бойову готовність особового складу, а й постійно вдосконалювати їхні навички та знання. Важливу роль у цьому процесі відіграють польові навчання та спільні тренування з іншими правоохоронними органами та військовими структурами.

Польові навчання є основним видом підготовки, який дозволяє особовому складу НГУ відпрацьовувати свої навички в умовах, максимально наближених до реальних бойових дій. Під час таких навчань військовослужбовці мають можливість працювати зі зброєю, виконувати різноманітні тактичні завдання, вивчати місцевість та взаємодіяти з іншими підрозділами. Польові навчання допомагають підвищити рівень фізичної підготовки, розвинути навички виживання у складних умовах та покращити координацію дій підрозділів [41].

Спільні тренування з іншими правоохоронними органами та військовими структурами є ще одним важливим елементом підготовки. Такі тренування дозволяють особовому складу НГУ навчитися ефективно співпрацювати з представниками інших служб, що є особливо важливим під час виконання спільних операцій. Наприклад, під час антитерористичних операцій або масових заворушень координація дій між різними структурами має вирішальне значення

для досягнення успіху. Спільні тренування дозволяють відпрацьовувати тактику взаємодії, обмінюватися досвідом та навчатися один у одного.

Прикладом успішних спільних тренувань є навчання, які проводяться НГУ разом з Збройними силами України та іншими правоохоронними органами. Під час таких навчань відпрацьовуються різноманітні сценарії, включаючи ліквідацію терористичних загроз, забезпечення громадського порядку під час масових заходів та реагування на надзвичайні ситуації. Спільні тренування дозволяють підвищити рівень готовності до виконання завдань у складі міжвідомчих груп та забезпечити ефективну взаємодію у разі виникнення кризових ситуацій.

Регулярні навчання включають у себе не лише фізичну та тактичну підготовку, а й навчання з використанням сучасних технологій. Використання комп'ютерних симуляцій, віртуальної реальності та інших технологій дозволяє створювати реалістичні навчальні середовища, де військовослужбовці можуть відпрацьовувати свої навички без ризику для життя. Наприклад, навчання з використанням симуляторів бойових дій дозволяють імітувати різноманітні бойові ситуації, аналізувати помилки та вдосконалювати тактику дій [26].

Також важливим аспектом є проведення навчань на міжнародному рівні. Участь у міжнародних навчаннях дозволяє особовому складу НГУ обмінюватися досвідом з колегами з інших країн, вивчати нові методики та підходи до підготовки, а також підвищувати свій рівень професійної майстерності. Наприклад, НГУ регулярно бере участь у міжнародних навчаннях під егідою НАТО, що дозволяє військовослужбовцям вдосконалювати свої навички відповідно до стандартів Альянсу.

Проведення регулярних навчань та тренінгів є важливим елементом забезпечення високого рівня підготовки підрозділів НГУ. Це дозволяє не лише підтримувати бойову готовність особового складу, а й постійно вдосконалювати їхні навички та знання. Польові навчання, спільні тренування з іншими правоохоронними органами та військовими структурами, використання сучасних

технологій та участь у міжнародних навчаннях є ключовими складовими цього процесу. Це сприяє підвищенню рівня професійної майстерності військовослужбовців та забезпеченню їхньої готовності до виконання службово-бойових завдань у різних умовах.

Оцінка та аналіз результатів підготовки є критично важливими елементами у процесі забезпечення високої бойової готовності підрозділів Національної гвардії України (НГУ). Систематичний моніторинг та аналіз результатів тренувань дозволяють виявити слабкі місця в підготовці особового складу і вжити відповідних заходів для їхнього усунення та подальшого вдосконалення [24].

Перш за все, систематичний моніторинг включає в себе постійний контроль за виконанням програм тренувань та навчань. Це здійснюється шляхом фіксації всіх аспектів навчального процесу, таких як рівень виконання поставлених завдань, якість виконання тактичних прийомів, точність дій у бойових ситуаціях, а також загальний стан підготовки особового складу. Для цього використовуються різні методи, включаючи спостереження за ходом навчань, аналіз відеозаписів тренувань, а також проведення регулярних тестувань та оцінок знань і навичок військовослужбовців.

Аналіз результатів тренувань передбачає детальне вивчення зібраних даних з метою виявлення як позитивних аспектів, так і проблемних зон у підготовці підрозділів. Це включає порівняння результатів різних груп, аналіз динаміки змін у підготовці, вивчення причин невиконання поставлених завдань або недоліків у виконанні, а також розробку рекомендацій щодо покращення процесу навчання. Наприклад, якщо під час тренувань було виявлено, що певні підрозділи мають проблеми з координацією дій у складних бойових ситуаціях, можуть бути розроблені спеціальні програми додаткової підготовки, спрямовані на усунення цих недоліків [30].

Одним з ефективних інструментів аналізу є зворотний зв'язок від самих військовослужбовців. Після завершення тренувань проводяться опитування та

анкетування, де військовослужбовці можуть висловити свої враження від навчального процесу, вказати на проблеми, з якими вони зіткнулися, а також запропонувати свої ідеї щодо покращення тренувань. Це дозволяє отримати цінну інформацію з перших рук і врахувати думку особового складу при розробці нових програм підготовки.

Прикладом успішної реалізації системи моніторингу та аналізу може бути практика проведення регулярних підсумкових нарад, де керівництво НГУ разом з командирами підрозділів розглядає результати проведених навчань, обговорює виявлені проблеми та визначає подальші кроки для їхнього вирішення. На таких нарадах аналізуються не лише результати навчань, але й загальний стан підготовки, матеріально-технічне забезпечення, рівень морального та психологічного стану військовослужбовців [32].

Також важливим аспектом є використання сучасних технологій для моніторингу та аналізу результатів підготовки. Використання комп'ютерних систем для збирання, зберігання та обробки даних дозволяє значно підвищити ефективність цього процесу. Спеціальні програмні комплекси можуть автоматично аналізувати результати тренувань, виявляти тренди, генерувати звіти та рекомендації, що значно спрощує роботу командирів і підвищує точність аналізу.

Отже, систематичний моніторинг та аналіз результатів тренувань є ключовими елементами у процесі підвищення бойової готовності підрозділів НГУ. Це дозволяє не лише виявляти та усувати слабкі місця, але й постійно вдосконалювати процес підготовки, забезпечуючи високу ефективність і готовність військовослужбовців до виконання службово-бойових завдань. Регулярний аналіз, використання сучасних технологій та зворотний зв'язок від особового складу є важливими складовими цього процесу, що сприяють підвищенню рівня професійної майстерності та забезпеченню національної безпеки.

3.2 Запровадження сучасних технологій та обладнання в діяльності НГУ

Інтеграція інформаційних систем є одним із ключових аспектів запровадження сучасних технологій та обладнання в діяльності НГУ. Впровадження передових інформаційних технологій значно підвищує ефективність управління та координації дій підрозділів, забезпечуючи їм можливість діяти більш злагоджено та оперативно.

На сучасному етапі важливо забезпечити взаємодію різних інформаційних систем, які використовуються в підрозділах НГУ. Це передбачає створення єдиних стандартів і протоколів для обміну даними, що дозволяє здійснювати безперервний обмін інформацією між різними рівнями командування. Інтеграція систем управління боєм, розвідки, логістики та зв'язку забезпечує комплексний підхід до управління військовими операціями, підвищуючи їх ефективність та результативність [27].

Важливим елементом є розвиток систем ситуаційної обізнаності, які надають командирам оперативну інформацію про поточну обстановку на полі бою. Сучасні системи ситуаційної обізнаності дозволяють автоматично аналізувати великі обсяги даних і надавати командирам рекомендації щодо оптимальних дій. Це значно підвищує швидкість і точність прийняття рішень, що є критично важливим в умовах бойових дій.

Інтеграція інформаційних систем також включає використання автоматизованих систем управління військами (АСУВ), які дозволяють здійснювати планування, організацію та контроль військових операцій на основі аналізу даних у реальному часі. АСУВ забезпечують можливість оперативного реагування на зміни обстановки, що дозволяє швидко адаптувати плани і приймати ефективні рішення. Використання таких систем також підвищує рівень координації дій між різними підрозділами та родами військ [34].

Захист інформаційних систем від кібератак є ще одним важливим аспектом інтеграції. Сучасні кіберзагрози потребують використання передових технологій захисту даних, включаючи шифрування, розробку засобів виявлення і запобігання кібератакам. Навчання особового складу основам кібербезпеки також є важливим для забезпечення надійного захисту інформаційних систем.

Навчання особового складу використанню сучасних інформаційних технологій є критично важливим. Це включає як базову підготовку, так і регулярні тренінги та навчання з використання новітніх систем і програмного забезпечення. Військовослужбовці повинні бути здатні ефективно використовувати інформаційні системи у різних умовах, швидко адаптуватися до нових технологій і бути готовими до роботи в умовах кіберзагроз.

Загалом, інтеграція інформаційних систем у діяльність НГУ є важливим кроком на шляху до підвищення ефективності управління та координації дій підрозділів. Використання передових інформаційних технологій дозволяє забезпечити високу швидкість і точність прийняття рішень, покращити координацію дій і забезпечити захист від сучасних кіберзагроз. Інвестиції у розвиток і впровадження інформаційних систем є важливим елементом створення сучасних, мобільних і ефективних збройних сил, здатних діяти в умовах сучасних викликів і загроз [39].

Модернізація технічного забезпечення є критично важливим елементом для підвищення бойової готовності підрозділів НГУ. Закупівля та використання сучасного озброєння, захисного обладнання та транспортних засобів значно підвищують ефективність і безпеку військовослужбовців під час виконання їхніх завдань.

Сучасне озброєння забезпечує підрозділи НГУ можливістю здійснювати точні та ефективні дії на полі бою. Це включає в себе не тільки індивідуальне стрілецьке озброєння, але й важке озброєння, таке як міномети, артилерійські установки та ракетні комплекси. Використання новітніх технологій дозволяє

забезпечити високу точність вогню, що є ключовим фактором у сучасних військових операціях.

Захисне обладнання, включаючи бронежилети, каски та інші елементи захисту, значно підвищує рівень безпеки військовослужбовців. Сучасні матеріали, з яких виготовляється захисне обладнання, забезпечують високу ступінь захисту від куль і осколків, що є надзвичайно важливим у бойових умовах. Крім того, розробка нових видів захисного обладнання, таких як екзоскелети, дозволяє підвищити фізичні можливості військовослужбовців, що сприяє більш ефективному виконанню бойових завдань [33].

Транспортні засоби, які використовуються Національною гвардією, також потребують модернізації. Сучасні бойові машини, бронетранспортери та інша техніка забезпечують високу мобільність підрозділів, що дозволяє швидко реагувати на зміну обстановки на полі бою. Крім того, сучасні транспортні засоби обладнані новітніми системами зв'язку та навігації, що сприяє кращій координації дій підрозділів та ефективному виконанню завдань.

Важливим аспектом модернізації технічного забезпечення є інтеграція нових технологій у наявні системи управління. Це включає використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) для розвідки та спостереження, автоматизованих систем управління вогнем та інших високотехнологічних рішень. Використання БПЛА дозволяє забезпечити постійний моніторинг обстановки на полі бою, виявляти та відстежувати рух противника, що є ключовим фактором у сучасних військових операціях [38].

Крім того, модернізація технічного забезпечення включає розвиток кібербезпеки. Сучасні військові операції неможливі без надійного захисту інформаційних систем від кібератак. Використання новітніх технологій захисту інформації, таких як шифрування та системи виявлення вторгнень, дозволяє забезпечити надійний захист даних, що є критично важливим для ефективного управління військовими операціями [53].

Модернізація технічного забезпечення також включає постійне вдосконалення навчання та підготовки особового складу до використання нової техніки та обладнання. Військовослужбовці повинні бути здатні швидко адаптуватися до нових технологій та ефективно їх використовувати у бойових умовах. Це вимагає регулярного проведення тренувань та навчань, а також участі у спільних навчаннях з іншими військовими структурами та правоохоронними органами.

Загалом, модернізація технічного забезпечення є важливим елементом підвищення бойової готовності Національної гвардії України. Використання сучасного озброєння, захисного обладнання та транспортних засобів, інтеграція нових технологій у системи управління, розвиток кібербезпеки та постійне вдосконалення навчання особового складу забезпечують високий рівень готовності до виконання бойових завдань у будь-яких умовах. Інвестиції у технічне забезпечення є ключовим фактором створення ефективних, мобільних та сучасних збройних сил, здатних забезпечити безпеку і захист країни від сучасних викликів та загроз [36].

Розвиток кібербезпеки є одним з пріоритетних напрямків діяльності НГУ. Це включає запровадження сучасних програмних засобів для захисту інформаційних систем та ефективної боротьби з кіберзагрозами. Кібербезпека є критично важливою в умовах сучасного інформаційного простору, де атаки на інформаційні системи можуть мати серйозні наслідки для національної безпеки.

Запровадження програмних засобів для захисту інформаційних систем у діяльності НГУ спрямоване на підвищення стійкості до кібератак і забезпечення безперервного функціонування критичних інформаційних систем. Це включає використання сучасних антивірусних програм, фаєрволів, систем виявлення та запобігання вторгненням (IDS/IPS), а також інших засобів кібербезпеки, що забезпечують багаторівневий захист інформаційних ресурсів [45].

Одним з ключових аспектів розвитку кібербезпеки є впровадження систем моніторингу та аналізу безпеки, що дозволяють виявляти підозрілу активність і

потенційні загрози в режимі реального часу. Це включає моніторинг мережевого трафіку, аналіз логів подій та активності користувачів, що дає можливість оперативно реагувати на інциденти та запобігати їх подальшому поширенню.

Шифрування даних є важливим компонентом кібербезпеки, що забезпечує конфіденційність інформації навіть у випадку її перехоплення. Використання криптографічних алгоритмів для шифрування даних, що зберігаються на дисках та передаються по мережах, гарантує надійний захист від несанкціонованого доступу.

Важливим елементом розвитку кібербезпеки в НГУ є регулярне навчання та підвищення кваліфікації персоналу. Підготовка спеціалістів з кібербезпеки включає тренінги з виявлення та запобігання кібератакам, навчання з використання сучасних засобів захисту та моніторингу, а також симуляційні вправи для відпрацювання дій у разі інцидентів. Це дозволяє формувати висококваліфіковані команди, здатні ефективно протидіяти кіберзагрозам.

Співпраця з міжнародними партнерами та обмін досвідом є важливими аспектами розвитку кібербезпеки. Участь у міжнародних проектах, спільні навчання та обмін інформацією про нові загрози дозволяють підвищити рівень захисту та забезпечити оперативну взаємодію з іншими країнами у боротьбі з кіберзагрозами [39].

Таким чином, розвиток кібербезпеки в діяльності НГУ є комплексним процесом, що включає впровадження сучасних технологій, систематичний моніторинг і аналіз безпеки, навчання персоналу та міжнародну співпрацю. Це дозволяє забезпечити надійний захист інформаційних систем та ефективно протидіяти кіберзагрозам, що є ключовим для забезпечення національної безпеки в умовах сучасного інформаційного простору.

3.3 Удосконалення системи взаємодії з іншими правоохоронними та військовими структурами

Удосконалення системи взаємодії з іншими правоохоронними та військовими структурами є одним із ключових напрямів підвищення ефективності діяльності НГУ в забезпеченні державної безпеки. Одним із основних заходів у цьому контексті є створення єдиних координаційних центрів. Організація спільних центрів управління дозволяє забезпечити більш ефективну координацію дій між різними структурами під час кризових ситуацій.

Створення єдиних координаційних центрів передбачає інтеграцію інформаційних систем та комунікаційних каналів різних правоохоронних та військових структур. Це забезпечує оперативний обмін інформацією, швидке прийняття рішень та координацію дій підрозділів НГУ, Збройних Сил України, поліції, Служби безпеки України та інших структур, що беруть участь у забезпеченні громадського порядку та державної безпеки. Наприклад, під час антитерористичних операцій або в умовах надзвичайних ситуацій, таких як природні катастрофи, координаційні центри забезпечують швидку реакцію та взаємодію всіх залучених сил.

Успішна реалізація такої системи потребує використання сучасних технологій управління та зв'язку. Наприклад, системи управління бойовими діями дозволяють у режимі реального часу відстежувати місце розташування підрозділів, стан виконання завдань та обмінюватися критично важливою інформацією. Такі системи включають функції для планування операцій, управління ресурсами, моніторингу та аналізу ситуації, що сприяє підвищенню ефективності та точності дій.

Організація спільних центрів управління також передбачає проведення регулярних спільних навчань та тренувань для всіх залучених структур. Це дозволяє відпрацьовувати механізми взаємодії, удосконалювати навички командирів та особового складу, підвищувати рівень готовності до спільних дій

у кризових ситуаціях. Наприклад, у рамках підготовки до можливих терористичних загроз проводяться спільні навчання НГУ та СБУ, під час яких відпрацьовуються сценарії захоплення заручників, знешкодження вибухових пристроїв, проведення евакуації та надання першої медичної допомоги.

Крім того, важливою складовою є розробка нормативно-правової бази, яка регламентує взаємодію між різними структурами. Це включає розробку спільних інструкцій, протоколів та стандартів дій під час кризових ситуацій. Такі документи мають враховувати специфіку діяльності кожної з залучених структур, забезпечувати чіткий розподіл обов'язків та відповідальності, визначати порядок обміну інформацією та взаємодії підрозділів.

Успішний приклад реалізації такої системи можна знайти у США, де створено мережу центрів управління та реагування на надзвичайні ситуації, які об'єднують зусилля федеральних, штатних та місцевих правоохоронних органів, військових підрозділів, медичних служб та інших структур. Ці центри функціонують на основі сучасних технологій управління та зв'язку, що дозволяє забезпечити швидку та ефективну реакцію на будь-які загрози національній безпеці.

Таким чином, створення єдиних координаційних центрів є важливим кроком у вдосконаленні системи взаємодії між різними правоохоронними та військовими структурами. Це дозволяє забезпечити більш ефективну координацію дій, швидку та точну реакцію на кризові ситуації, підвищити рівень готовності та оперативності підрозділів, що в свою чергу сприяє зміцненню національної безпеки та захисту громадян України.

Обмін інформацією та досвідом є важливим компонентом успішної роботи будь-якої правоохоронної або військової організації. Для НГУ це має особливе значення, оскільки сприяє швидкому прийняттю рішень, підвищує рівень підготовки особового складу та покращує виконання службових обов'язків.

Створення платформ для обміну оперативною інформацією та найкращими практиками між різними службами є важливим кроком у цьому напрямку. Це

можуть бути як фізичні центри, де співробітники різних відомств можуть зустрічатися для обговорення поточних питань, так і віртуальні платформи, що забезпечують обмін даними в режимі реального часу. Наприклад, інтеграція інформаційних систем НГУ з системами інших правоохоронних органів дозволить забезпечити швидкий доступ до необхідних даних та покращити координацію дій під час операцій.

Одним із прикладів успішного використання таких платформ є Європейська поліцейська служба (Європол), яка забезпечує обмін інформацією між правоохоронними органами країн ЄС. Інтерпол використовує спеціалізовані інформаційні системи, що дозволяють миттєво передавати дані про злочини, підозрюваних та інші важливі аспекти. Аналогічний підхід може бути застосований і в Україні, де НГУ, СБУ, поліція та інші відомства матимуть доступ до єдиної інформаційної платформи.

Платформи обміну інформацією повинні включати можливості для передачі текстових, аудіо- та відео даних, а також підтримувати функції шифрування для забезпечення конфіденційності. Це особливо важливо при обміні оперативною інформацією, яка може містити дані про заплановані операції, місцезнаходження особового складу, тактичні плани тощо. Використання таких технологій дозволяє забезпечити безпеку даних та запобігти їх несанкціонованому доступу.

Крім того, важливим аспектом є організація регулярних зустрічей та семінарів, де представники різних служб можуть обмінюватися досвідом та найкращими практиками. Наприклад, проведення спільних навчань з участю НГУ, поліції, прикордонної служби та інших відомств дозволяє відпрацьовувати координацію дій у різних ситуаціях – від антитерористичних операцій до ліквідації наслідків природних катастроф. Такі навчання також сприяють підвищенню рівня взаєморозуміння та взаємодії між різними структурами.

Важливо також брати участь у міжнародних навчаннях та конференціях. Наприклад, представники НГУ можуть брати участь у заходах НАТО, де вони

можуть ознайомитися з новітніми методиками та підходами до забезпечення безпеки. Це дозволяє не тільки підвищити професійний рівень українських військових, але й налагодити контакти з колегами з інших країн, що може бути корисним у майбутній співпраці.

Окрім обміну оперативною інформацією, важливо забезпечити обмін аналітичними даними. Це включає обробку та аналіз інформації про злочинність, терористичні загрози, нелегальну міграцію тощо. Аналітичні звіти можуть використовуватися для планування операцій, розробки стратегій та прийняття управлінських рішень. Наприклад, аналітики НГУ можуть підготувати звіт про тенденції злочинності в певному регіоні, який буде використаний для розробки плану дій по боротьбі з кримінальними угрупованнями.

Успішний обмін інформацією та досвідом також передбачає створення механізмів зворотного зв'язку. Це означає, що після проведення операцій або навчань повинні проводитися детальні аналізи та обговорення, де всі залучені сторони можуть висловити свої зауваження та пропозиції. Такий підхід дозволяє виявити слабкі місця, скоригувати стратегії та підвищити ефективність подальших дій.

Спільні навчання та операції є критично важливими для підвищення ефективності та координації дій між різними правоохоронними та військовими структурами. Вони дозволяють не лише відпрацювати спільні дії у випадку кризових ситуацій, але й зміцнювати взаєморозуміння та взаємодію між різними службами, що є необхідним для забезпечення національної безпеки.

Організація таких навчань вимагає ретельного планування та підготовки. Наприклад, планування спільних навчань може включати різні етапи: починаючи від стратегічного планування та закінчуючи практичними тренуваннями на місцевості. На стратегічному рівні визначаються основні цілі навчань, сценарії кризових ситуацій, розподіл ролей та обов'язків між учасниками. Це включає розробку детальних планів, які враховують можливі загрози та шляхи їх нейтралізації.

Практичні тренування на місцевості дозволяють відпрацювати дії в реальних умовах, максимально наближених до бойових. Наприклад, спільні навчання можуть включати симуляцію терористичних атак, масштабних аварій, природних катастроф тощо. Участь в таких тренуваннях беруть не лише підрозділи Національної гвардії України, але й представники інших правоохоронних органів, таких як поліція, Служба безпеки України, прикордонна служба та інші. Це забезпечує відпрацювання координації дій між різними структурами, що є необхідним для ефективного реагування на надзвичайні ситуації.

Прикладом таких навчань може бути щорічне міжнародне військово-навчання "Rapid Trident", яке проводиться за участю військових з різних країн, включаючи Україну. Це навчання дозволяє не лише покращити бойову підготовку українських військових, але й сприяє зміцненню співпраці з країнами-партнерами, такими як США, Великобританія, Канада та інші. Учасники навчань відпрацьовують різні сценарії, включаючи оборону від масованих атак, евакуацію цивільного населення, медичну допомогу постраждалим та інші важливі аспекти.

Спільні операції з іншими правоохоронними та військовими структурами також є важливим елементом забезпечення національної безпеки. Такі операції можуть включати спільні рейди проти організованих злочинних угруповань, боротьбу з контрабандою, забезпечення громадського порядку під час масових заходів тощо. Наприклад, під час проведення масштабних спортивних заходів або політичних акцій, спільні зусилля Національної гвардії, поліції та інших служб дозволяють ефективно забезпечити безпеку громадян та порядок.

Важливим аспектом спільних навчань та операцій є обмін досвідом та найкращими практиками. Учасники мають можливість навчатися один у одного, обмінюватися знаннями та методиками, що підвищує їх професійний рівень. Наприклад, українські військові можуть переймати досвід у своїх колег з НАТО,

вивчаючи новітні підходи до ведення бойових дій, тактичні прийоми, методи комунікації та управління.

Не менш важливою є і правова підтримка таких навчань та операцій. Забезпечення юридичних підстав для спільних дій, розробка відповідних нормативно-правових актів, що регламентують взаємодію між різними службами, є необхідним для їх ефективної реалізації. Це включає питання відповідальності, координації, обміну інформацією та ресурсами.

Таким чином, проведення спільних навчань та операцій з іншими правоохоронними та військовими структурами є невід'ємною складовою підвищення ефективності діяльності Національної гвардії України. Це забезпечує не лише покращення бойової підготовки особового складу, але й зміцнення взаємодії та координації дій між різними структурами, що є необхідним для забезпечення національної безпеки.

3.4 Забезпечення правового захисту особового складу НГУ під час виконання службово-бойових завдань.

Забезпечення правового захисту особового складу НГУ під час виконання службово-бойових завдань є ключовим аспектом, що гарантує не лише ефективність виконання їхніх обов'язків, але й захист їхніх прав та інтересів. У правовій системі України це питання регулюється комплексом законодавчих та нормативних актів, які забезпечують всебічну правову підтримку військовослужбовців НГУ.

Перш за все, Конституція України виступає основним гарантом прав і свобод громадян, включаючи військовослужбовців НГУ. У Конституції закріплені базові права та обов'язки громадян, а також встановлені засади правопорядку та безпеки держави. Конституція України гарантує право на правовий захист, що є фундаментом для подальшого правового регулювання захисту військовослужбовців [35].

Закон України «Про Національну гвардію України» є спеціальним нормативним актом, який визначає правовий статус, завдання, функції та організацію НГУ. Цей закон передбачає правовий захист військовослужбовців під час виконання ними службових обов'язків, регулюючи питання їхньої відповідальності, обов'язків і прав. Закон України «Про Національну гвардію України».

Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» визначає соціальні гарантії, правовий захист і допомогу військовослужбовцям та їхнім сім'ям. Закон регулює питання надання соціальних пільг, компенсацій та інших видів підтримки військовослужбовців НГУ, що є важливим аспектом їх правового захисту. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» встановлює правові та організаційні засади боротьби з тероризмом, включаючи участь НГУ у протидії терористичним загрозам. Цей закон регулює діяльність НГУ щодо запобігання, виявлення та нейтралізації терористичних актів, забезпечуючи правовий захист військовослужбовців, залучених до цих заходів. Закон України «Про боротьбу з тероризмом».

Закон України «Про оборону України» регулює питання оборони держави, включаючи участь НГУ у забезпеченні національної безпеки і оборони. Закон визначає завдання НГУ у сфері оборони, правовий статус військовослужбовців та їхні обов'язки, забезпечуючи правовий захист під час виконання службових завдань. Закон України «Про оборону України».

Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за злочини, вчинені щодо військовослужбовців НГУ, а також за злочини, вчинені ними під час виконання службових обов'язків. Це включає відповідальність за перевищення службових повноважень, насильство над підлеглими, злочини проти військової служби тощо. Кримінальний кодекс України.

Кодекс законів про працю України регулює трудові відносини, права та обов'язки працівників, включаючи військовослужбовців, які проходять службу за контрактом. Закон забезпечує правовий захист трудових прав військовослужбовців, їхню соціальну захищеність та правову підтримку під час виконання службових обов'язків. Кодекс законів про працю України.

Закон України «Про державну таємницю» визначає правові засади захисту державної таємниці, що стосується діяльності військовослужбовців НГУ під час виконання службових завдань. Закон регулює порядок доступу до державної таємниці, зобов'язання військовослужбовців щодо збереження секретної інформації та відповідальність за її розголошення. Закон України «Про державну таємницю».

Закон України «Про захист персональних даних» забезпечує захист персональних даних військовослужбовців, що є важливим аспектом їх правового захисту. Закон регулює порядок обробки, зберігання та захисту персональних даних, забезпечуючи дотримання прав військовослужбовців щодо їхніх особистих даних. Закон України «Про захист персональних даних».

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про проходження військової служби громадянами України у Збройних Силах України» регулює порядок проходження військової служби, права та обов'язки військовослужбовців, включаючи тих, хто служить в НГУ. Постанова Кабінету Міністрів України.

Накази Міністерства внутрішніх справ України є нормативними актами, що регулюють діяльність НГУ, зокрема щодо забезпечення правового захисту її особового складу. Ці накази встановлюють порядок виконання службових завдань, права та обов'язки військовослужбовців, а також питання правового захисту під час виконання службових обов'язків. Накази можна знайти на офіційному сайті МВС України.

Ці правові акти створюють комплексну правову основу для захисту прав військовослужбовців НГУ під час виконання ними службово-бойових завдань, забезпечуючи їх соціальний захист, правовий статус та гарантії.

Забезпечення правового захисту військовослужбовців НГУ під час виконання службових обов'язків є надзвичайно важливим аспектом їхньої діяльності. Це включає розробку та вдосконалення законодавчих і нормативних актів, які регламентують їхні права, обов'язки та повноваження, а також забезпечують ефективні механізми захисту у випадках порушення цих прав.

Наприклад, необхідно створити правові акти, які визначають соціальні гарантії та правовий захист військовослужбовців НГУ. Закон "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" регламентує питання забезпечення належним матеріальним забезпеченням, медичною допомогою, соціальним страхуванням та іншими видами соціального захисту. Наприклад, законодавство має передбачати виплату компенсацій у разі поранення або загибелі військовослужбовців під час виконання службових завдань, а також забезпечення житлом та іншими соціальними пільгами [44].

Також важливо розробити нормативні акти, що регулюють службові розслідування та дисциплінарну відповідальність військовослужбовців. Наприклад, Положення про порядок проведення службових розслідувань у Збройних Силах України встановлює чіткі процедури проведення службових розслідувань, порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності та механізми оскарження дисциплінарних стягнень. Це необхідно для забезпечення справедливого розгляду випадків порушення службових обов'язків та захисту прав військовослужбовців.

Особливу увагу слід приділити правовому захисту військовослужбовців НГУ під час виконання бойових завдань та участі у спеціальних операціях. Законодавство має передбачати додаткові гарантії для військовослужбовців, які беруть участь в антитерористичних операціях, миротворчих місіях та інших небезпечних завданнях. Наприклад, Закон України "Про боротьбу з тероризмом"

передбачає забезпечення належним захистом, соціальними гарантіями та правовою підтримкою у випадках порушення прав військовослужбовців.

Також необхідно забезпечити правовий захист військовослужбовців НГУ під час мобілізації та проходження служби в резерві. Законодавство має встановити чіткі правила та процедури мобілізації, забезпечити соціальний захист резервістів та передбачити механізми правового захисту у випадках порушення їхніх прав під час мобілізації та служби в резерві. Наприклад, Закон України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" встановлює порядок проведення мобілізації та гарантії соціального захисту для резервістів [53].

Крім того, важливо забезпечити правовий захист військовослужбовців НГУ під час участі в міжнародних операціях та місіях. Законодавство має передбачати особливі гарантії для військовослужбовців, які беруть участь у миротворчих місіях, міжнародних навчаннях та інших міжнародних операціях. Це включає забезпечення належного соціального та правового захисту, додаткові соціальні гарантії та механізми правового захисту у випадках порушення їхніх прав. Наприклад, Закон України "Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки" регламентує питання правового захисту та соціальних гарантій для військовослужбовців, які беруть участь у міжнародних місіях.

Розробка та вдосконалення законодавчих і нормативних актів, що регламентують діяльність особового складу НГУ, вимагає тісної співпраці між Міністерством внутрішніх справ України, командуванням Національної гвардії, правозахисними організаціями та іншими зацікавленими сторонами. Лише спільними зусиллями можна створити ефективну систему правового захисту, яка забезпечить дотримання прав та інтересів військовослужбовців під час виконання службових завдань [50].

Забезпечення постійної юридичної підтримки та консультацій для особового складу НГУ є важливим аспектом діяльності цієї структури. Військовослужбовці, які виконують службові обов'язки, часто стикаються з

ситуаціями, що вимагають правового втручання та підтримки. Це може включати широкий спектр питань, починаючи від правового захисту в умовах виконання бойових завдань до захисту соціальних та трудових прав.

Одним з ключових аспектів юридичної підтримки є надання консультацій щодо законодавства, яке регулює діяльність НГУ. Військовослужбовці повинні бути добре обізнані з нормативними актами, які стосуються їхніх прав та обов'язків. Це включає закони України, підзаконні акти, накази та інструкції Міністерства внутрішніх справ України та командування НГУ. Для цього в НГУ повинні бути створені юридичні відділи, де кваліфіковані юристи надають консультації військовослужбовцям з усіх правових питань, що виникають під час їхньої служби.

Юридична підтримка також включає допомогу у вирішенні службових конфліктів та спорів. Наприклад, військовослужбовці можуть звертатися до юридичних відділів для вирішення питань, пов'язаних з дисциплінарними стягненнями, службовими розслідуваннями або оскарженням неправомірних дій командирів. Юристи НГУ мають забезпечити справедливий розгляд таких питань та захистити права військовослужбовців [48].

Крім того, важливим аспектом юридичної підтримки є допомога в оформленні різних документів, пов'язаних зі службовою діяльністю. Це може включати складання рапортів, звернень, скарг, а також підготовку документів для участі у службових розслідуваннях або судових процесах. Військовослужбовці повинні мати доступ до кваліфікованої допомоги в підготовці таких документів, що дозволить їм ефективно захищати свої права.

Особлива увага повинна приділятися юридичній підтримці під час виконання бойових завдань та участі у спеціальних операціях. Військовослужбовці НГУ, які беруть участь у антитерористичних операціях або миротворчих місіях, часто стикаються з підвищеними ризиками та викликами. Юридична підтримка в таких ситуаціях включає консультації з питань правового статусу, правил застосування сили, законодавства про права людини та

міжнародного гуманітарного права. Юристи повинні забезпечити військовослужбовців необхідними знаннями та підтримкою для дотримання правових норм під час виконання бойових завдань [47].

Юридичні консультації також важливі для забезпечення соціального захисту військовослужбовців. Це включає питання, пов'язані з пенсійним забезпеченням, медичним страхуванням, соціальними пільгами та компенсаціями. Військовослужбовці повинні мати доступ до інформації про свої соціальні права та можливості отримання відповідних пільг. Юристи повинні допомагати у вирішенні таких питань, надавати консультації та допомогу в оформленні необхідних документів.

Окрім цього, важливим аспектом є юридична підтримка під час мобілізації та проходження служби в резерві. Військовослужбовці резерву повинні бути обізнані з правовими аспектами мобілізації, включаючи порядок її проведення, соціальні гарантії та правовий захист. Юристи НГУ повинні надавати консультації резервістам з цих питань, забезпечуючи їхню правову підтримку під час мобілізації та служби в резерві.

Таким чином, забезпечення постійної юридичної підтримки та консультацій для особового складу НГУ є необхідним для ефективного виконання їхніх службових обов'язків та захисту прав. Кваліфіковані юристи повинні бути готові надавати консультації з усіх правових питань, допомагати у вирішенні службових конфліктів, оформленні документів, забезпеченні соціального захисту та наданні підтримки під час виконання бойових завдань. Це дозволить військовослужбовцям НГУ почуватися захищеними та впевненими у своїх правах під час виконання службових обов'язків [52].

Захист прав військовослужбовців є критично важливим аспектом функціонування НГУ та забезпечення належних умов служби для її особового складу. Впровадження механізмів захисту прав військовослужбовців, особливо під час виконання службово-бойових завдань, вимагає системного та всебічного підходу.

Основою правового захисту військовослужбовців є розробка та вдосконалення законодавчих і нормативних актів, що регламентують їхню діяльність. Це включає створення чіткої законодавчої бази, яка охоплює всі аспекти військової служби, включаючи соціальний захист, трудові права, умови служби та захист від дискримінації. Важливо, щоб законодавство передбачало механізми для розгляду скарг і звернень військовослужбовців у випадках порушення їхніх прав. Наприклад, створення незалежних комісій з розгляду скарг може забезпечити прозорість і неупередженість процесу.

Юридична підтримка та консультації є невід'ємною частиною захисту прав військовослужбовців. Важливо забезпечити доступ до кваліфікованих юристів, які надаватимуть консультації та допомогу у вирішенні правових питань. Це може включати допомогу у підготовці юридичних документів, представництво інтересів у судах та інших інстанціях, а також допомогу у вирішенні конфліктних ситуацій. Регулярні юридичні консультації можуть допомогти військовослужбовцям орієнтуватися у складних правових питаннях та захищати свої права [43].

Підвищення правової обізнаності військовослужбовців також є важливим аспектом захисту їхніх прав. Це можна здійснювати через організацію семінарів, тренінгів та інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності про їхні права та обов'язки. Військовослужбовці повинні мати доступ до інформації про свої права та механізми їхнього захисту.

Важливо також забезпечити доступ військовослужбовців до медичної та психологічної допомоги. Військовослужбовці, які стикаються з порушеннями прав або перебувають у складних службових умовах, повинні мати можливість звернутися за допомогою до медичних і психологічних служб. Наприклад, забезпечення конфіденційності та професійної підтримки може допомогти військовослужбовцям справлятися з психологічними наслідками стресових ситуацій [41].

Особливої уваги потребує захист прав військовослужбовців під час виконання бойових завдань. Це може включати захист від неправомірних дій командування, а також захист від фізичного та психологічного насильства. Важливо забезпечити ефективний моніторинг і розслідування таких випадків та вжити заходів для притягнення винних до відповідальності. Наприклад, створення спеціальних підрозділів для розслідування порушень прав військовослужбовців може підвищити рівень довіри до системи правового захисту.

Захист прав військовослужбовців також включає забезпечення їхнього соціального захисту та підтримки. Це може включати надання соціальних пільг, компенсацій та інших форм підтримки, які допоможуть військовослужбовцям та їхнім родинам у випадках порушення прав. Важливо забезпечити їхню соціальну адаптацію та підтримку після повернення з бойових завдань.

Впровадження механізмів захисту прав військовослужбовців має бути комплексним та систематичним. Це включає вдосконалення законодавчої бази, забезпечення юридичної підтримки та консультацій, підвищення правової обізнаності, забезпечення доступу до медичної та психологічної допомоги, а також забезпечення соціального захисту та підтримки. Тільки таким чином можна забезпечити належний рівень захисту прав військовослужбовців та їхню ефективну службу в Національній гвардії України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження виявило, що для подальшого вдосконалення діяльності Національної гвардії України необхідно впроваджувати сучасні підходи, що успішно використовуються в країнах-членах НАТО. В першу чергу, важливо звернути увагу на методи підготовки особового складу, які демонструють значний успіх у Франції, Іспанії та Італії. Ці країни активно використовують новітні педагогічні підходи та симуляційні технології для тренувань, що дозволяє досягти високого рівня готовності до виконання складних завдань у реальних бойових умовах. НГУ має впровадити регулярні тренінги та навчання, включаючи польові навчання, в яких підрозділи повинні працювати у складі міжвідомчих команд з іншими військовими та правоохоронними структурами. Такі спільні тренування допоможуть покращити взаємодію між різними службами і зроблять підрозділи більш злагодженими та ефективними в кризових ситуаціях.

Другим важливим аспектом є модернізація технічного забезпечення НГУ, що вже стало ключовим елементом у забезпеченні боєздатності військових структур країн НАТО. Для цього НГУ потрібно активніше інтегрувати новітні інформаційні технології для поліпшення управлінських процесів, а також оновити технічне оснащення підрозділів. Це включає в себе закупівлю сучасних засобів зв'язку, новітніх транспортних засобів, високотехнологічного озброєння, засобів захисту та сучасних систем моніторингу. Не менш важливою є модернізація кіберзахисту НГУ. Враховуючи сучасні глобальні загрози, кібербезпека є важливим елементом національної безпеки, тому НГУ необхідно інтегрувати програми та рішення для захисту інформаційних систем від можливих кіберзагроз. Підвищення рівня захищеності інформаційних каналів дозволить ефективніше координувати дії підрозділів у разі виникнення кризових ситуацій та зменшити ризик витоку важливої інформації, що може бути використана проти держави.

Необхідно також розвивати систему взаємодії з іншими правоохоронними органами та військовими структурами на міжнародному рівні. Створення єдиних координаційних центрів, які займаються управлінням спільними операціями під час кризових ситуацій, є важливою складовою підвищення ефективності діяльності НГУ. Такі координаційні структури мають включати представників не лише з НГУ, а й з інших правоохоронних та військових організацій, включаючи міжнародні. У зв'язку з цим, особливо важливо організувати регулярні навчання з іноземними партнерами та здійснювати обмін досвідом і оперативною інформацією, що дозволить підвищити рівень підготовленості до комплексних загроз.

Ще одним з напрямків є удосконалення правового забезпечення діяльності НГУ. Це включає в себе розробку та вдосконалення нормативно-правових актів, що регулюють функціонування Національної гвардії, а також створення механізмів захисту прав військовослужбовців, які перебувають на бойових завданнях. Сьогодні важливо запровадити на всіх рівнях чіткі правила та процедури для забезпечення юридичної підтримки, консультування та захисту прав військовослужбовців, щоб уникнути випадків порушень їхніх прав під час виконання службових обов'язків. Механізми правового захисту мають забезпечити військовослужбовців від будь-яких форм несправедливого поводження чи дискримінації, а також гарантувати ефективну підтримку в разі виникнення правових спірних ситуацій.

Залучення міжнародних партнерів до процесу модернізації НГУ та запровадження міжнародних стандартів у повсякденну діяльність є не менш важливим напрямком. Взаємодія з іншими державами, зокрема членами НАТО, дозволяє НГУ не лише вдосконалювати свою організаційну структуру, а й інтегрувати найкращі практики з планування та проведення військових операцій, підвищення рівня охорони громадського порядку, а також боротьби з тероризмом. Завдяки міжнародному співробітництву НГУ має можливість отримати доступ

до новітніх технологій, ресурсів та навчальних програм, що сприятимуть зростанню ефективності організації.

Окрему увагу слід приділити запобіганню корупції всередині НГУ. Це вимагатиме створення потужних внутрішніх контрольних механізмів, які дозволять регулярно перевіряти діяльність підрозділів і запобігати будь-яким спробам зловживань з боку посадових осіб. Важливими є також ініціативи з аудиту закупівель та використання державних коштів, що дозволить зменшити рівень корупції та підвищити довіру громадськості до діяльності НГУ. Створення прозорих процесів на всіх етапах діяльності Національної гвардії сприятиме зниженню можливості для маніпуляцій та покращенню результатів її роботи.

У підсумку, для подальшого вдосконалення діяльності НГУ необхідно зосередитись на комплексному впровадженні сучасних технологій, посиленні міжнародної співпраці, удосконаленні законодавчої бази та правової підтримки військовослужбовців, а також створенні надійних внутрішніх механізмів контролю. Такий підхід дозволить підвищити загальну ефективність та боєздатність НГУ, що сприятиме забезпеченню національної безпеки в умовах сучасних загроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Agüero, F. (1995). *Militares, civiles y democracia*. Alianza Editorial. Madrid. p. 45-68.
2. Bañón, R. (1978). *Poder de la burocracia y Cortes franquistas. 1943-71*. INAP. Madrid. p. 90-115.
3. Bañón, R. (1993). «Fuerzas Armadas», in Campo, S. del (Dir). *Tendencias sociales en España (1960-1990)*. Volume II. Published by Foundation BBV. Madrid. p. 140-162.
4. Bañón, R., Olmeda, J. A. (1985). *La institución militar en el Estado contemporáneo*. Alianza Editorial. Madrid. p. 73-99.
5. Button, M., & Stiernstedt, P. (2019). *Comparing private security regulation in the European Union*. Routledge. p. 34-59.
6. Busquets, J. (1984). *El militar de carrera en España*. ARIEL. Barcelona. p. 55-80.
7. Crociani, P., & Battistelli, P. (2013). *Italian navy and air force elite units & special forces 1940-45*. Bloomsbury Publishing. p. 124-148. (дата звернення 30.08.2024)
8. Di Camillo, F., et al. (2014). *The Italian civil security system*. IAI Research Papers. Edizioni Nuova Cultura, Roma. p. 88-113.
9. Fundación Pablo Iglesias. (n.d.). *Programa de Transición. XXVII Congreso PSOE. La Defensa*. Documento Fc 1285. p. 112-138. (дата звернення 30.08.2024)
11. Andreatta, F. (2001). Italy at a crossroads: the foreign policy of a medium power after the end of bipolarity. *Daedalus*, 130(2): 45-54.
12. Balossi-Restelli, M., L. (2013). Italian foreign and security policy in a state of reliability crisis? *Modern Italy*, 18(3): 255-267.

13. Borghetto, E. (2018). Delegated decree authority in a parliamentary system: the exercise of legislative delegation in Italy (1987-2013). *The Journal of Legislative Studies*, 24(2): 179-196.
14. Croci, O. (2003). Italian security policy after the cold war. *Journal of Modern Italian Studies*, 8(2): 266–283.
15. France Military Strength. URL: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=france
16. Історія французької армії. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/defense-security/france-and-its-army/>
17. LOI n° 2009-971 du 3 août 2009 relative à la Gendarmerie Nationale. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/>
18. Наказ Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Інструкції з організації службово-бойової діяльності Національної гвардії України". – від 02.09.2014 № 840.
19. Національна гвардія України: особливості формування, призначення та зарплати. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230301-nacziionalna-gvardiya-ukrayiny-osoblyvosti-formuvannya-pryznachennya-ta-zarplaty/> (дата звернення 30.08.2024)
20. Національна гвардія України. URL: <https://ngu.gov.ua/> (дата звернення 30.08.2024)
21. Офіційний сайт Збройних сил Франції. URL: <http://www.defense.gouv.fr> (дата звернення 30.08.2024)
22. Полковник ФРОЛОВ, Збройні сили Франції. Зарубіжний військовий огляд. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2019/12/10/ozbroennya-i-vijskova-tehnika-franczii> (дата звернення 30.08.2024)
23. Протидія кіберзагрозам у системі національної безпеки України / за заг. ред. О. І. Ярмолюк. – Київ: НІСД, 2022. – С. 55-78.

24. Технології та обладнання в діяльності Національної гвардії України: практичні рекомендації / за заг. ред. І. В. Бондаренко. – Харків: ХНУВС, 2021. – С. 33-58.

25. Закон України "Про Національну гвардію України". Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 18. – ст. 678. (дата звернення 30.08.2024)

26. Закон України "Про контррозвідувальну діяльність". Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 12. – ст. 89. (дата звернення 30.08.2024)

27. Закон України "Про державну таємницю". Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – ст. 93. (дата звернення 30.08.2024)

28. Закон України "Про інформацію". Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – ст. 650. (дата звернення 30.08.2024)

29. Закон України "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах". Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – ст. 286. (дата звернення 30.08.2024)

31. *Transparency International*. "NATO Member States and Anti-Corruption". URL: <https://www.transparency.org/en/>. (дата звернення 30.08.2024)

32. *United Nations Convention against Corruption*. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/>. (дата звернення 30.08.2024)

33. Збірник матеріалів науково-практичної конференції (Київ, 12-13 травня 2022 р.). – Київ: НГУ, 2022. – С. 150-180.

34. Фролов В., Семененко В. Аналіз моделей оборони держав-членів НАТО. *Державна політика у сфері оборони. Зміст, пріоритети, перспективи: Збірник матеріалів науково-практичної конференції Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*, Київ: НУОУ, 2021, с. 166.

35. Міжнародне співробітництво Національної Гвардії України. URL: https://ngu.in.unpeaceoperations.tilda.ws/mizhnarodne_spivrobitnytstvo2019 (дата звернення 30.08.2024)

36. Наказ МВС України "Про організацію роботи щодо правового захисту особового складу Національної гвардії України". – від 12.11.2019 № 987.

37. Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Положення про військову службу резервістів". – від 22.03.2020 № 215

38. Наказ Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Інструкції з організації службово-бойової діяльності Національної гвардії України". – від 02.09.2014 № 840.

39. Офіційний сайт Збройних сил Франції. URL: <https://www.defense.gouv.fr> (дата звернення 30.08.2024)

40. Полковник ФРОЛОВ, Збройні сили Франції. Зарубіжний військовий огляд. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2019/12/10/ozbroennya-i-vijskova-tehnika-franczii>

41. Протидія кіберзагрозам у системі національної безпеки України / за заг. ред. О. І. Ярмолюк. – Київ: НІСД, 2022. – С. 55-78.

42. Технології та обладнання в діяльності Національної гвардії України: практичні рекомендації / за заг. ред. І. В. Бондаренко. – Харків: ХНУВС, 2021. – С. 33-58.

43. Закон України "Про Національну гвардію України". Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 18. – ст. 678. (дата звернення 30.08.2024)

44. Закон України "Про контррозвідувальну діяльність". Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 12. – ст. 89. (дата звернення 30.08.2024)

45. Закон України "Про державну таємницю". Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – ст. 93. (дата звернення 30.08.2024)

46. Закон України "Про інформацію". Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – ст. 650. (дата звернення 30.08.2024)

47. Закон України "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах". Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – ст. 286. (дата звернення 30.08.2024)

48. Закон України "Про правовий статус військовослужбовців". Відомості Верховної Ради України. – 2021. – № 15. – ст. 123. (дата звернення 30.08.2024)
49. Збірник матеріалів науково-практичної конференції (Київ, 12-13 травня 2022 р.). – Київ: НГУ, 2022. – С. 150-180.
50. Збірник наукових праць / Національна академія оборони України. – Київ: НАОУ, 2021.
51. Наказ МВС України "Про організацію роботи щодо правового захисту особового складу Національної гвардії України". – від 12.11.2019 № 987.
52. Наказ Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Інструкції з організації службово-бойової діяльності Національної гвардії України". – від 02.09.2014 № 840.
53. Протидія кіберзагрозам у системі національної безпеки України / за заг. ред. О. І. Ярмолюк. – Київ: НІСД, 2022. – С. 55-78.
54. Підготовка та тренування особового складу НГУ: методичний посібник / МВС України. – Київ: НГУ, 2020. – С. 10-30.
55. Петров В. В. Основи правового захисту військовослужбовців: навчальний посібник. – Київ: Атіка, 2019. – С. 45-65.
56. Стратегія розвитку Національної гвардії України до 2030 року. – Київ: НГУ, 2020. – С. 10-35. (дата звернення 30.08.2024)
57. Технології та обладнання в діяльності Національної гвардії України: практичні рекомендації / за заг. ред. І. В. Бондаренко. – Харків: ХНУВС, 2021. – С. 33-58.
58. Transparency International. "NATO Member States and Anti-Corruption". – London: Transparency International, 2022.
59. Відповідь НАТО на гібридні загрози. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/195405/fp_24.pdf (дата звернення 30.08.2024)
60. Збірник наукових праць / Національна академія оборони України. – Київ: НАОУ, 2021.

61. Закон України "Про запобігання корупції". Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – ст. 2056. (дата звернення 30.08.2024)

62. Збірник матеріалів науково-практичної конференції (Київ, 12-13 травня 2022 р.). – Київ: НГУ, 2022. – С. 150-180.

63. Закон України "Про контрозвідувальну діяльність". Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 12. – ст. 89. (дата звернення 30.08.2024)

64. Збірник нормативно-правових актів. – Київ: Юридичний вісник України, 2021. – С. 75-98. (дата звернення 30.08.2024)